

INTERESAT

Lufta që do ndryshojë Lindjen e Mesme

Programi i Shkollës së Studimeve Politike financohet nga Këshilli i Evropës dhe Zyra e Bashkëpunimit Zviceran në Shqipëri si edhe vetë kontributet e pjesëmarrësve

Botim elektronik i Akademisë së Studimeve Politike në bashkëpunim me Bota.al

bota.al
Friday, June 20, 2014

Kontaktet:
Akademia e Studimeve Politike
Adresa:
Qendra Kotoni,
Rr.Donika Kastrioti,
Nr.3,
Kati 4, Zyra 2,
Tirane, Shqiperi
Tel: +355 4 227 2173,
Tel: +355 4 450 4788
E-mail: info@asp.al
Web: www.asp.al
dhe www.bota.al

Përzgjedhja, redaktimi dhe përkthimi i materialeve në këtë buletin kryhet nga alumni i Shkollës Shqiptare të Studimeve Politike, z. Ermal Gjinaj

Një buletin i ri i mendimit botëror

Ky botim i Akademisë së Studimeve Politike synon që të sjellë në gjuhën shqipe një përzgjedhje të artikujve dhe analizave elitare të mendimit botëror. Çdo muaj, buletini do të trajtojë një çështje apo zhvillim kryesor të rëndësishëm global, parë në optikën vizionare të liderëve politikëbërës dhe mendimtarëve më të njohur të momentit. Nëpërmjet kësaj përqasjeje të re ndaj ideve dhe argumenteve prestigjioze, synohet që të nxitet një thellim i mëtejshëm i informimit dhe analizimit të ngjarjeve të aktualitetit politik dhe social mbarëbotëror. Në këtë numër të tretë, jemi fokusuar tek situata në Lindjen e Mesme dhe sidomos në Irak.

Duke kuptuar më mirë dhe shqyrtuar në këndvështrime të ndryshme këto zhvillime dhe procese botërore, shpresojmë se do të inkurajojmë një vizion dhe qëndrim më të thelluar të lexuesve vendas, njëherazi një shoqëri më mendjehapur dhe aktive ndaj zhvillimeve negative kombëtare. Pikërisht, këtu fokusohet edhe misioni i Akademisë së Studimeve Politike për forcimin e një kulture moderne politike bazuar në vlerat e përbashkëta të pluralizmit, tolerancës dhe dialogut të hapur.

Buletini i përmuajshëm elektronik u drejtohet së pari të gjitha alumnëve dhe pjesëmarrësve të Shkollës Shqiptare të Studimeve Politike, por besojmë se do t'i shërbejë rritjes së njohurive të publikut të gjerë në mbarë trevat shqipfolëse.

Me qëllim vazhdimin e mëtejshëm të debatit mbi temat e trajtuara në këtë buletin, në çdo numër pasardhës do të botojmë në një rubrikë të caktuar mendimet dhe komentet tuaja mbi idetë e hedhura nga autorët e huaj. Komentet tuaja për botim mund të na i dërgoni në adresën info@asp.al

Kush ka frikë nga Kalifati?

GRAHAM E. FULLER

Suksesi tronditës i Shtetit Islamik të Irakut dhe Sirisë (ISIS) në krijimin e një “shteti” përgjatë Irakut veriperëndimor dhe Sirisë verilindore gjatë javëve të fundit, përbën një moment strategjik vendimtar në përparimin e luftëtarëve xhihadistë dhe ideologjisë së tyre radikale, për kontrollin e Lindjes së Mesme. Në terma politikë, ISIS ka gjasa të jetë më shumë se sa një fenomen rastësor. Por, shpallja e “kalifatit” prej organizatës krijon një kufi të ri ideologjik.

Rreziku i një “kalifati” për Perëndimin ishte në fakt në thelb të retorikës së ndezur të George W. Bushit në strategjinë e tij të luftës globale kundër terrorizmit, që u përdor për të justifikuar nisjen e disa luftërave në “xhihadin” e tij, gjatë dekadës që pasoi. Por, sa i frikshëm duhet të jetë ky koncept për ne?

Idea e një kalifati e ka origjinën që në kohën e vdekjes së Profetit Muhamed në vitin 632: shteti i ri mysliman kërkonte një lider të ri – jo një profet të ri – për të ofruar udhëheqje politike dhe shpirtërore për komunitetin e ri. (Në arabisht, kalif do të thotë thjeshtë “pa-

sardhës”). Ideja ka ekzistuar pak a shumë në mënyrë të vazhdueshme që nga ajo kohë, veçanërisht si një titull spiritual për të legjitimuar udhëheqës politikë që fituan, ose morën me forcë, pushtet laik në botën myslimane.

Për perëndimorët, papati është një krahasim i dobishëm, ndonëse jo tërësisht i saktë. Papa ka gëzuar rregullisht – dhe shpesh ka abuzuar – pushtet laik në Europë. Sado vulgarë apo të korruptuar që mund të kenë qenë disa individë që u bënë Papë, institucioni përgjithësisht ka imponuar respekt, si simbol i unitetit të krishtërimit perëndimor. I tillë ishte edhe kalifati për botën lindore, përfaqësonte idealin – aspiratën e përhershme – e unitetit mysliman dhe qeverisjes së mirë, me rregull, sipas ligjeve të shenjtë dhe drejtësisë sociale. Aspirata për një qeverisje të mirë në një kuadër kulturalisht islamik, mbetet ende një dritëz në sy për shumë myslimanë, si një ideal i largët.

Udhëheqësi revolucionar turk, Mustafa Kemal Atatürk, i cili themeloi shtetin modern të Turqisë në vitin 1923, mbi rrënojat e perandorisë otomane 700-vjeçare, tronditi myslimanët në mbarë botën kur shfuqizoi kalifatin. Në fund të fundit, institucioni e kish patur për qindra vite vendndodhjen në Stamboll. Ishte njësoj sikur Kryeministri i Italisë të zgjohej një mëngjes dhe të vendoste të shfuqizonte Papatin, si një institucion të vjetëruar dhe kontrovers.

Çfarë do të thoshin katolikët në të gjithë botën për një veprim të tillë? Papati nuk është i Italisë që ta shfuqizojë, ashtu sikurse Kalifati nuk ishte i Turqisë. Shumë myslimanë ndiejnë ende nostalgji për fuqinë dhe simbolizmin e kalifatit. Në mungesë të tij, kush flet globalisht sot për Islamin dhe un-mahu-n – komunitetin mbarëbotëror mysliman? S’ka rëndësi që myslimanët sot ndoshta nuk do të binin dakord me ringjalljen e institucionit: ku, si, nga kush, si zgjidhet, me çfarë kompetencash dhe me çfarë qëndrimi në rang ndërkombëtar? Por vetë termi risjell përsëri në mendje lavditë e historisë islamike dhe një dëshirë për unitet – ashtu sikurse shumë të krishterë i jepen idealit të një krishtërimit të bashkuar. Dhe ndërkohë që katolikët kanë ende Papën, myslimanëve u mungon sot një figurë fetare qendrore që mund të flasë me autoritet të plotë për Islamin – qoftë edhe Islamin sunit – dhe për interesat e komunitetit mysliman global.

Kalifati, ashtu si papati, mund të jetë po aq i keq ose po aq i mirë sa individë që e drejton. Të dy zyrat, gjatë historisë kanë parë vërtetë disa momente të këqinj, ashtu sikurse dhe figura të një lidhësi të përsosur politik, intelektual apo moral. Sot, aty-këtu ekzistojnë klerikë të respektuar, por shumë myslimanë shohin mungesën e një autoriteti të vetëm si burim dobësie për vizionin islamik në botën myslimane sot.

Në një epokë kur Perëndimi ka pushtuar vazhdimisht shtete myslimane, ka rrëzuar lidhësin e tyre, dhe ka “komanduar” burimet e tyre ekonomike dhe energjetike për pjesën më të madhe të shekullit 20, dobësia dhe mungesa e lidhësit në botën myslimane mbetet një shqetësim i thellë për ta. Kështu që, kur përmendet termi “kalifat”, ai prek një kordë në ndjeshmëritë historike të shumëkujt, edhe nëse këta nuk kanë një interes aktiv për ringritjen e institucionit. Ai lë të kuptohet për një shtet, që me ndërgjegje dhe objektiva udhëhiqet prej vlerave islamike, sado i debatueshëm mund të jetë ky koncept.

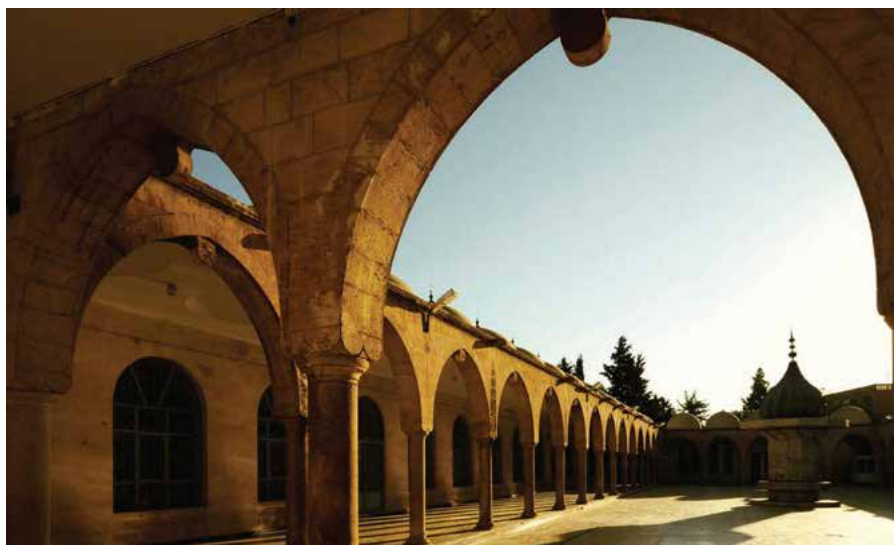
Në një kohë kur një pjesë e madhe e Afganistanit dhe Irakut janë shkatërruar prej fuqisë amerikane në luftëra shkatërrimtare dhe të

Për perëndimorët, papati është një krahasim i dobishëm, ndonëse jo tërësisht i saktë. Papa ka gëzuar rregullisht – dhe shpesh ka abuzuar – pushtet laik në Europë. Sado vulgarë apo të korruptuar që mund të kenë qenë disa individë që u bënë Papë, institucioni përgjithësisht ka imponuar respekt, si simbol i unitetit të krishtërimit perëndimor. I tillë ishte edhe kalifati për botën lindore

dështuara, dhe ndërkohë që Siria mbetet në shënjestrat e armëve perëndimore në një konflikt ku të huajt kanë ndërhyrë shumë, ndjenjat dhe emocionet radikalë janë të fuqishëm në botën myslimane sot. Nuk është e habitshme që ndjenjat e forta radikale xhihadiste dëgjohen sërish sot në thirrjen për një shtet të bashkuar islamik. Megjithatë, në realitet vizioni i këtyre ekstremistëve, me dhunën e tyre të tmerrshme është thellësisht tronditës për shumicën e myslimanëve në botë. Pas shkatërrimit të dekadës që kaloi, ky reagim i dhunshëm nuk është tërësisht befasues. ISIS nuk përfaqëson këtu fytyrën e vërtetë të kalifatit, ashtu sikurse Inkuizicioni Katolik në Spanjë apo vrasja e vendasve në kolonitë spanjolle të Amerikës nuk përfaqësonte fytyrën e vërtetë të papatit. Të dyja janë për t'u dënuar.

Fenomeni i ISIS-it si shtet nuk ka gjasa të zgjasë shumë. Por jehona e deklaratës së tij simbolike për krijimin e një kalifati mbetet një tregues se sa shumë ka ndryshuar ideali islamik. Shumica e myslimanëve do ta refuzojnë "kalifatin" e ISIS-it, si një institucion i ashpër, jotolerant dhe primitiv. Megjithatë, kohët radikale sjellin reagime radikale. Siç kam argumentuar në librin tim të fundit "Turqia dhe pranvera arabe: Lidhshipi në Lindjen e Mesme", një farë ideali islamik do të vazhdojë të jetë i pranishëm në politikën myslimane edhe për shumë kohë. Do të vijë ndoshta jo i shenjuar prej masakrave, por në formën e politikave islamike të moderuara dhe relativisht të suksesshme, që shihen në Turqi apo Tunizi. Nuk mund të injorojmë as institucionet islamike gjysmë-demokratike të Iranit. Përpjekjet e myslimanëve për të lënë pas trashëgiminë koloniale dhe kufijtë që ajo la pas do të vazhdojnë. Të paktën, ky supozohet të jetë ideali i kalifatit.

** Graham E. Fuller ka qenë zyrtar i lartë në CIA si dhe ZevendesKryetar i Keshillit Kombëtar të Inteligjences.*

Tre “korsitë” e Lindjes së Mesme

Mohamed A. El-Erian

Gjatë një udhëtimi në Lindjen e Mesme kohët e fundit, mbeta i habitur nga rritja e hendekut mes shteteve – aq shumë sa, u largova prej aty me bindjen që nuk ka më kuptim të flitet më për rajonin si një i tërë. Në vend që të ndjekë konvergencën e brendshme, kjo pjesë e rëndësishme e botës tani është duke ndjekur të paktën tre korsi, të cilat karakterizohen nga divergjenca të mëdha që do të vazhdojnë – dhe me gjasë do të rriten – në të ardhmen.

Në njërën korsi janë shtetet si Iraku, Libia dhe Siria, të cilat po luftojnë për të shmangur kurthin e tmerrshëm të të kthyerit në shtete të dështuar. Gjasat janë që në të tre këta shtete, situata do të përkeqësohet përpara se të shfaqen shenjat e para të një përmirësimi.

Ky grup shtetesh po “fundoset” edhe më shumë për shkak të një kombinimi të tmerrshëm të dhunës, fragmentimit politik, disintegritetit social dhe problemeve ekonomikë. Aftësia e tyre për të gjetur zgjidhje për vetveten është e dobët dhe në disa raste, pothuajse joekzistente. Tragjikisht, vuajtjet e mëdha njerëzore do të vazhdojnë, dhe valët

e migrimit njerëzor që shkaktojnë këto vuajtje do të ushtrojnë një trysni të madhe tek vendet fqinje, sidomos në Jordani dhe në Liban.

Në skajin e kundërt janë shtete që po shkojnë gjithnjë e më lart. Të ndihmuar nga rritja e të ardhurave prej shitjes së naftës, vendet si Emiratet e Bashkuara Arabe po ecin përpara me programe shumëplanësh për të diversifikuar motorrët e tyre të rritjes ekonomike, forcuar kapitalin e tyre njerëzor dhe fizik, dhe për të vënë mënjane burime gjithnjë e më të shumtë financiarë për brezat e ardhshëm.

Ky grup shtetesh po rregjistron një arritje pas tjetrës, disa prej të cilave do të ishin konsideruar jorealiste jo shumë kohë më parë. Në ndërkohë, ata po krijojnë një vrull edhe më të madh zhvillimor, gjë që i bën arritjet e radhës më të prekshme dhe njëkohësisht më domethënëse.

Dobia e progresit të këtyre vendeve shkon përtej kufijve të tyre. Si importues madhorë të krahut të punës në rajon, suksesi i tyre rezultoi në remitanca më të larta për ekonomitë që nuk mbështeten tek nafta. Dhe si investitorë madhorë rajonalë, arritjet e tyre po nxisin prurje më të mëdha të kapitalit, si dhe ndihmë dypalëshe shumë të nevojshme.

Kursi që po ndjekin këta dy grupe shtetesh është i përcaktuar tashmë dhe nuk ka gjasa të ndryshojë në të ardhmen e afërt. Kështu që, hen-deku i madh mes tyre do të vazhdojë të rritet.

Më e paqartë është ajo që do të ndodhë me ata shtete të Lindjes së Mesme që qëndrojnë në mesin e këtyre dy skajeve. Në përpjekjen për të realizuar potencialin e pashfrytëzuar, vende si Algjeria, Maroku dhe Tunizia duhet të kapërcejnë shumë sfida, shumë prej të cilave të kahershme dhe disa të tjera, të shfaqura rishtaz.

Ndoshta asnjë shembull tjetër nuk i ilustron aq mirë këta sfida sa Egjipti, një vend, eksperiencia e të cilit tregon fare qartë se çfarë është në lojë në këtë rajon. Egjipti ndodhet aktualisht nën peshën e një kombinimi të pafavorshëm të një rritjeje ekonomike të ngadaltë, papunësie të lartë, çekuilibrave fiskalë, dobësisë institucionale, dhe shërbimeve të varfër sociale – probleme që bëhen edhe më kompleksë prej rritjes së shpejtë të popullsisë dhe varfërisë.

Po kështu, mjedisi i jashtëm i Egjiptit nuk ofron shumë shpresë, dhe vendi ka hyrë në një rrugë me shumë gropa që nga koha e kryengritjes së vitit 2011, që solli rrëzimin e ish presidentit Hosni Mubarak, i cili kishte tre dekada që udhëhiqte me grusht të hekurt. Dhe nuk është habi që ekonomia po operon shumë më poshtë se sa potenciali që ka. Turizmi ka vuajtur dramatikisht, me hotelet e boshatisur, ashtu sikurse dhe vendet e mrekullueshëm turistikë. Në bujqësi dhe industri, burokracia dhe korrupsioni kanë zëruar avantazhet krahasues që ka vendi, të shoqëruar edhe prej ndërprerjeve të furnizimit me energji.

Ndërkohë, miliona qytetarë të talentuar egjiptianë kanë punuar në një sistem që, për dekada të tëra ka qenë më i prirur të pengojë se sa të lehtësojë sipërmarrjet produktive. Ai sistem ka dështuar gjithashtu në përmbushjen e kërkesave legjitime të popullsisë për drejtësi, demokraci, të drejta të njeriut dhe shërbime sociale, sidomos në arsim dhe shëndetësi.

Dhe megjithatë, pas kaq shumë vitesh performancë të mangët, në Kai-

Më e paqartë është ajo që do të ndodhë me ata shtete të Lindjes së Mesme që qëndrojnë në mesin e këtyre dy skajeve. Në përpjekjen për të realizuar potencialin e pashfrytëzuar, vende si Algjeria, Maroku dhe Tunizia duhet të kapërcejnë shumë sfida, shumë prej të cilave të kahershme dhe disa të tjera, të shfaqura rishtaz

ro e dinë se çfarë duhet për të ktyer gjërat për së mbari – domethënë një kombinim i vizionit, leadershipit, përkushtimit dhe një mjedisi më ndihmues. Pavarësisht mosmarrëveshjeve politike, ka progres për hartimin e një programi reformash ekonomike, që do të bënte të mundur çlirimin e kapaciteteve të jashtëzakonshëm prodhues që ka vendi. Po ndërmerren hapa për të ribërë nga e para një sistem të kushtueshëm dhe joeficient të subvencioneve, përmirësuar infrastrukturën si dhe zgjidhur problemet e furnizimit me energji. Zbatimi po ndihmohet prej ndihmës së madhe që Egjipti merr nga shtete të tjerë – sidomos Arabia Saudite dhe Emiratet e Bashkuara Arabe – si dhe riangazhimi, ndonëse ende i brishtë, i kapitalit privat vendas dhe të huaj.

Shumë gjëra të mira do të vijnë, nëse vende si Egjipti zbatojnë reforma të qëndrueshme ekonomike, financiare, institucionale, politike dhe sociale – dhe nëse e bëjnë këtë në kontekstin e një progresi drejt një demokratizimi më të madh. Popullsitë e tyre janë ndër më të mëdhatë e rajonit. Ato mund të luajnë një rol të madh për stabilitetin rajonal. Dhe ato janë porta hyrëse për në Europë, Afrikë dhe Azi. Korsia që do të zgjedhë ky grup shtetesh do të ndikojë përfundimisht në perspektivën e të gjithë rajonit.

** Kryekëshilltar Ekonomik në Allianz. President i Këshillit Global për Zhvillim, i ngritur nga Presidenti Obama*

INTERESAT / Lufta që do ndryshojë Lindjen e Mesme

Nga Turqia, tek Arabia Saudite, kriza irakene do të ketë pasoja gjeopolitike për të gjithë vendet e rajonit

IAN BLACK

Marrja e Mosulit dhe Tikritit nga ana e luftëtarëve të Shtetit Islamik të Irakut dhe Sirisë, ISIS, ka shkaktuar një valë tronditjeje që është përhapur në të gjithë Lindjen e Mesme, duke rritur shqetësimin për përparimin e grupeve xhihadistë që e kanë ndryshuar tashmë kuadrin e luftës në Siri. Këto ngjarje mund shtyjnë shtete të ndryshëm, edhe ata historikisht rivalë, që të bashkohen në një kauzë të përbashkët kundër asaj që është quajtur “pranvera xhihadiste”.

Irani

Irani, aleat i kryeministrit iraken Nuri al Maliki ka shprehur mbështetjen e tij për qeverinë e Bagdadit në luftën kundër atyre që i ka quajtur “militantë takfiri”, një term i lidhur me ekstremizmin sunit. Pozicioni i Iranit lë të kuptohet perspektivën e një bashkëpunimi me SHBA, që kanë bërë thirrje për një “reagim të fortë dhe të koordinuar” për krizën dhe ka premtuar të ndihmojë al Malikin në përplasjet me xhihadistët. Irani është aleati kryesor i Sirisë.

Qeveria rajonale e Kurdistanit (QKR)

QKR, e cila administrohet rajonin më të qëndrueshëm dhe më të pasur të Irakut është angazhuar prej kohësh në një mosmarrëveshje me Bagdadin,

për çështje që i përkasin naftës dhe kontrollit të territorit. Megjithatë, rreziku i ISIS mund të forcojë bashkëpunimin me Malikin për temën e sigurisë. Luftëtarët kurdë peshmerga, forcat ushtarake më mirë të stërvitura dhe më të motivuara të Irakut, janë duke u përballur me xhihadistët dhe mund të fitojnë terren ndaj shtetit islamik në zonat e provincave të Ninives dhe Kirkukut, duke përforcuar kështu ambiciet e kurdëve për të vendosur një autoritet faktik në një rajon të pasur me naftë.

Turqia

Qeveria turke ka marrë pjesë në takimet për krizën si në Ankara, ashtu dhe në zyrat qendrore të NATO-s në Bruksel. Mund të vendosë të ndërhyjë për të shpëtuar 80 turqit e marrë peng nga ISIS. Qeveria është autorizuar nga parlamenti që të kryejë operacione në territorin iraken, për të goditur bazat e partisë kurde në veri të vendit. Turqia ka interesa të rëndësishëm në sektorin energjetik iraken. "Ankaraja druhet se ISIS mund të sulmojë territorin turk, duke shfrytëzuar kufirin e gjatë, që nga Mesdheu në Iran", thuhet në një analizë të qendrës së studimeve Stratfor. Turqia është reshtuar në krah të opozitës së armatosur siriane.

Siria

Shteti islamik ka arritur të marrë disa zona në kufirin mes Irakut dhe Sirisë, ku kontrollon qytetin e Raqqas dhe zona të tjera. Sukseset e ISIS në Siri kanë pasuruar grupin sa i përket furnizimeve dhe pajisjeve. Por frikërat e arabëve dhe perëndimorëve, të shqetësuar se terrorizmi mund të përhapet në Europë, shkojnë në avantazh të Bashar al Assadit: nuk përjashtohet që presidenti sirian të përfitojë nga situata për t'u paraqitur si ledh mbrojtës ndaj ekstremizmit sunit. Nga ana e saj, opozita siriane e mbështetur nga perëndimi mund të paraqitet si e vetmja forcë që ia vlen të mbështetet në luftën kundër ISIS, me objektivin e ndërtimit të një Sirie të lirë dhe demokratike. Assadi ka shprehur solidaritet me qeverinë irakene.

Jordania

Jordania, që ndodhet në kufi me Irakun, është e shqetësuar nga përparimi i grupeve xhihadistë. Ka nderin e diskutueshëm që është vendlindja e Abu Musab al Zarkavit, themeluesi i al Kaedës në Irak. Shërbimet e fshehtë jordaneze janë të famshëm për efencën e tyre. Analisti jordanez Oraib al Rantavi ka bërë thirrje për një bashkëpunim më të ngushtë si me Bagdadin, ashtu edhe me Damaskun për të frenuar rrezikun. Kohët e fundit, ISIS ka nxjerrë në qarkullim një video ku kërcënojnë se do të "vrasin tiranin", domethënë Mbretin Abdullah.

Arabia Saudite

Arabisa Saudite dhe shtetet e tjerë të Gjirit janë akuzuar se kanë financuar grupet xhihadistë në Irak dhe në Siri. Nga Kuvaiti tek Katari, sipërmarrës dhe personalitete fetarë kanë financuar ISIS-in dhe formacione të tjerë, si Frontin al Nusra në Siri, edhe pse qeveritë e Gjirit kanë tërhequr mbështetjen e tyre për organizatat ekstremiste islamike, duke premtuar një bashkëpunim më të madh me SHBA. Emërimi kohët e fundit i Princit Mohamed bin Nayef – që ka udhëhequr luftën kundër al Kaedës në Mbretëri – në drejtimin e shërbimeve sekretë demonstroi një vëmendje më të madhe për veprimtarinë kundër terrorizmit, e ushqyer edhe prej frikës së pasojave të rikthimit në atdhe të luftëtarëve. Në fillim të muajit, autoritetet saudite kanë bërë të ditur se nënshtetasit saudite që kapen se kanë qenë në Irak do të ndëshkohen me gjykojë të rënda dhe ndalim udhëtimi për tre vite.

/the guardian/

Botën po e lëviz identiteti dhe jo ideologjia

Fareed Zakaria

Për mua, 4 korriku është një prej atyre festave speciale amerikane që celebrjnë jo fenë, etninë apo sektin, por lirinë dhe identitetin unik kombëtar të vendit. Por këto kohë, përreth botës po shohim rritjen e një tjetër lloj nacionalizmi, një që mund të jetë më i errët dhe shumë më trazues.

Në zgjedhjet e fundit për Parlamentin European, partitë nacionaliste, populiste dhe ksenofobe dolën shumë mirë në rezultate. UKIP në Britani i mundi të gjithë partitë e establishmentit. Fronti Nacional në Francë fitoi ndaj Partisë Socialiste në pushtet. Në Greqi, Agimi i Artë me një program pothuajse fashist fitoi gjysmë milioni vota, që i dhanë për herë të parë vende në Parlamentin European.

Shumë komentatorë e kanë shpjeguar ngjitjen e këtyre partive, si rezultat i recesionit të thellë dhe rimëkëmbjes së ngadaltë që ende mbajnë mbërthyer pjesën më të madhe të Europës. Por modele të ngjashëm në zgjedhje mund t'i gjejmë në Austri, Danimarkë, Holandë, Finlandë dhe Suedi, që po lulëzojnë ekonomikisht. Dhe partitë që kanë rezultate të mirë i përqëndrojnë axhendat e tyre jo në ekonominë, por në imigrimin, si dhe shprehje të tjera nacionalizmi.

Këtë rritje të nacionalizmit mund të shohësh jo vetëm në Europë, por edhe përreth botës. Shikoni planin e Kryeministrit japonez, Shinzo Abe, për të ri-interpretuar kushtetutën pacifiste të vendit të tij. Udhëheqës si

Vladimir Putini në Rusi, Rexhep Taip Erdogani në Turqi dhe Xi Jinpingu në Kinë e kanë bërë joshjen prej nacionalizmit, pesë kryesore të axhendës dhe thirrjes së tyre.

Sigurisht, ka një nacionalizëm të shëndetshëm që ka qenë shpesh herë pjesë e ekspansionit të lirisë dhe demokracisë. Britanikët dhe amerikanët gjejnë krenari në faktin që vendet e tyre mishërojnë vlera që për ta janë të shtrenjta. Polakët dhe ukrainasit krenohen nga luftërat e tyre për pavarësi dhe sukses. Por sot, duket se po vërejmë një lloj të ri nacionalizmi, bazuar në frikën, pasigurinë dhe ankthin. Dhe, siç ka vërejtur filozofi Isaiah Berlin, ky lloj nacionalizmi rikthehet me hakmarrje.

Përse po ndodh tani? Një shpjegim është që, ndërsa globalizimi dhe revolucionet teknologjikë shkojnë përpara dhe transformojnë botën, njerëzit ndihen të parehatshëm me ritmin e ndryshimit dhe kërkojnë diçka ku të kapen, për ndihmë dhe qëndrueshmëri. Nëse lidhja është më e fortë në nivel kombi, atëherë forcohet nacionalizmi. Por nëse projekti kombëtar është i dobët ose shihet si i paligjshëm, atëherë shfaqet tërheqja prej disa forcave më të vjetra e më të mëdha. Nga Katalonja, në Skoci e në Lindjen e Mesme, identitete nën-kombëtare kanë fituar një kuptim dhe urgjencë të re.

Është një përzierje e çuditshme pasigurie dhe vetësigurie. Njerëzit shqetësohen se shoqëria e tyre po ndryshon aq sa nuk e njohin më, dhe që po sundohen prej forcave të mëdha e të largëta – BE në Bruksel, FMN apo qeveria federale në Uashington – që janë përtej kontrollit të tyre. Dhe nga njerëz që nuk ndajnë vlerat e tyre.

Në SHBA, ne shohim një paralele: ngjitjen e tea party/ Studiuesit Vanessa Uilliamson dhe Theda Skocpol konkluduan se imigrimi është një çështje qendrore – ndoshta kryesorja – për anëtarët e tea party, diçka që u përforcua edhe prej humbjes së Liderit të shumicës në Kongres, Eric Cantor, në zgjedhjet primare në Virginia. Unë nuk e njoh më vendin tim, thonë Mike Huckabee, Glenn Beck dhe shumë të tjerë në të djathtë. E njëjta gjë mund të përsëritet prej gjithësecilit prej atyre nacionalistëve europianë që fituan në zgjedhjet e majit.

Në këtë epokë të globalizimit, elitat bëjnë diskutime për ideologjinë politike – më shumë qeveri, më pak qeveri – por, siç ka vërejtur Samuel Huntingtoni shumë vite më parë, forca nga poshtë-lart që duket se po lëvizje botën këto kohë është identiteti politik. Pyetjet që i mbushin njerëzit me emocione janë: “Kush jemi ne?” dhe ajo tjetra, më kërcënuesja, “Kush nuk jemi ne?”

Edhe në Amerikë, edhe në 4 korrik.

/Washington Post/

Në këtë epokë të globalizimit, elitat bëjnë diskutime për ideologjinë politike – më shumë qeveri, më pak qeveri – por, siç ka vërejtur Samuel Huntingtoni shumë vite më parë, forca nga poshtë-lart që duket se po lëvizje botën këto kohë është identiteti politik. Pyetjet që i mbushin njerëzit me emocione janë: “Kush jemi ne?” dhe ajo tjetra, më kërcënuesja, “Kush nuk jemi ne?”

Tragjedia e arabëve

THE ECONOMIST

Një mijë vjet më parë, qytetet e mëdhenj të Bagdadit, Damaskut dhe Kairos, i zinin vendin njëri-tjetrit në garën për t'ia kaluar botës perëndimore. Islami dhe inovacioni ishin binjakë. Kalifatet e ndryshëm arabë ishin superfuqi dinamike – fenerë të të mësuarit, tolerancës dhe tregtisë. Megjithatë, sot srbët janë në një gjendje të mjerë. Edhe teksa Azia, Amerika Latine dhe Afrika përparojnë, Lindje e Mesme mbetet mbrapa, e mbërthyer prej despotizmit dhe e shkundur prej luftërave.

Shpresat u rritën shumë tre vjet më parë, kur një valë trazirash në të gjithë rajonin solli rrëzimin e katër diktatorëve – në Tunizi, Egjipti, Libi dhe Jemen – si dhe kërkesat e forta për ndryshime gjetkë, sidomos në Siri. Por fruti i pranverës arabe është kalbur, dhe shndërruar sërisht në autokraci dhe luftë. Të dy këto shkaktojnë mjerim dhe fanatizëm, të cilët po i kanosen sot të gjithë botës.

Përse vendet arabë kanë dashtuar kaq keq për të krijuar demokraci, lumturi apo (përtej të ardhurave nga nafta) pasuri, për 350 milionë banorët e tyre, kjo është një prej pikëpyetjeve të mëdha të kohës sonë. Cfarë i bën shoqëritë arabe të prirura për regjime të neveritshëm dhe fanatikë që duan t'i shkatërrojnë ato? Askush nuk thotë që arabët si popuj nuk kanë talent, apo vuajnë nga ndonjë antipati patologjike për demokracinë. Por që arabët të zgjohen nga makthi i tyre, dhe që bota të ndihet e sigurtë, shumë gjëra duhet të ndryshojnë.

Një problem është se telashet e vendeve arabë janë shumë të gjerë. Në të vërtetë, sot Sirinë dhe Irakun vështirë se mund t'i quash shtete. Këtë javë, një bandë britale xhihadistës shpalli fshirjen e kufijve të tyre, dhe krijimin e një kalifati islamik që do të përfshijë Irakun dhe Sirinë (përfshirë Izrael-

Edhe vende si Arabia Saudite dhe Algjeria, regjimet e të cilët janë disi të mbrojtur prej pasurisë që buron nga shitja e naftës dhe gazit, si dhe të fuqizuar nga një aparat sigurie që vepron me grusht të hekurt, janë më të brishta nga sa duken. Vetëm Tunizia, aty ku nisi vala arabe për liri tre vjet më parë, ka parë dobinë e një demokracie reale. Islami, ose të paktën ri-interpretimet modernë të tij, është në qendër të disa problemeve të thellë që kanë shoqëritë arabe

Palestinën, Libanin, Jordaninë dhe pjesë të Turqisë) dhe – në ndërkohë – të gjithë botën. Udhëheqësit e kësaj bande kërkojnë të vrasin myslimanë jo vetëm në Lindjen e Mesme, por edhe në rrugët e New Yorkut, Londrës e Parisit. Egjipti është rikthyer në një sundim ushtarak. Libia, pas rrëzimit të dhunshëm të Muammar Gedafit, është në mëshirën e militantëve të padisiplinuar. Në Jemen kanë pllakosur kryengritjet, luftërat e brendshme dhe al Kaeda. Palestina është ende larg nga krijimi i një shteti dhe nga paqja: vrasja e tre të rinjve izraelitë dhe pasojat që do të sjellë rrezikojnë të shkaktojnë një tjetër cikël dhune.

Edhe vende si Arabia Saudite dhe Algjeria, regjimet e të cilët janë disi të mbrojtur prej pasurisë që buron nga shitja e naftës dhe gazit, si dhe të fuqizuar nga një aparat sigurie që vepron me grusht të hekurt, janë më të brishta nga sa duken. Vetëm Tunizia, aty ku nisi vala arabe për liri tre vjet më parë, ka parë dobinë e një demokracie reale. Islami, ose të paktën ri-interpretimet modernë të tij, është në qendër të disa problemeve të thellë që kanë shoqëritë arabe. Pretendimi i besimit, që promovohet nga shumë udhëheqës, për të kombinuar autoritetin spiritual dhe atë tokësor, pa ndarje të xhamisë dhe shtetit, ka penguar zhvillimin e institucioneve politike të pavarur. Një pakicë militante myslimanësh po kërkojnë legjitimitet përmes interpretimeve edhe më fanatike të Kur'anit. Myslimanë të tjerë, të rrezikuar prej dhunës së militantëve dhe luftërave civile, kanë gjetur mbrojtje në sektin e tyre. Në Irak dhe në Siri, shumë shiitë dhe sunitë dikur martoheshin mes tyre. Sot, shihen gjithnjë e më shpesh të masakrojnë njëri-tjetrin. Dhe ky shtrembërim i dhunshëm i islamit është përhapur në vende të largët, deri në Nigerinë e veriut dhe në Anglinë e veriut. Por ekstremizmi fetar është një shteg drejt mjerimit, dhe jo shkak i tij themelor. Ndërkohë që demokracitë islamike në vende të tjerë, si Indonezia, po ecin mjaft mirë, në vendet arabe, vetë struktura e shtetit është e dobët.

Pak vende arabë kanë qenë kombe për një kohë të gjatë. Dora e vdekur e perandorisë otomane të turqve u pasua, pas Luftës së Parë Botërore, nga poshtërimi prej sundimit francez dhe britanik. Në pjesën më të madhe të botës arabe, fuqitë koloniale vazhduan të kontrollojnë apo influencojnë ngjarjet, deri në vitet gjashtëdhjetë. Vendet arabe nuk ia kanë dalë ende të krijojnë kushtet paraprakë për demokracinë – debatet parlamentarë, mbrojtja e pakicave, emancipimi i grave, shtypi i lirë, gjykatat e pavarura dhe universitete e sindikata. Mungesa e një shteti liberal është bërë bashkë me mungesën e një ekonomie liberale. Pas pavarësisë, ortodoksia mbizotëruese ekonomike ka qenë planifikimi qendror, shpesh i frymëzuar nga sovjetikët. Duke qenë kundër tregut, pro subvencioneve, dhe pro rregullimit, qeveritë arabe u mbytën ekonomitë e tyre. Shteti lëvizte levat e fuqisë ekonomike – sidomos aty ku kishte naftë. Atje ku pengesat e socializmit postkolonial u hoqën, zuri vend kapitalizmi i miqve dhe tarafeve, si në Egjiptin e Hosni Mubarakut. Privatizimet ishin për njerëzit afër qeverisë. Praktikisht asnjë treg nuk ishte i lirë, pothuajse nuk u krijuan dhe zhvilluan kompani të klasit botëror, dhe arabët e mençur që donin të shkëlqenin në biznes apo shkollë, duhej të shkonin në Europë apo në Amerikë.

Stanjacioni ekonomik shkaktoi pakënaqësi. Monarkët dhe presidentët e përjetshëm mbroheshin me policinë e fshehtë dhe truproja të shumtë. Xhamia u shndërrua në një burim shërbimesh publike dhe një prej të paktëve vende ku njerëzit mund të mblidheshin dhe të dëgjonin fjalime. Islami u radikalizua, dhe njerëzit e zemëruar që urrenin udhëheqësit e tyre, nisën të urrejnë shtetet perëndimorë që i mbështesnin ata. Ndërkohë, një numër gjithnjë e më i madh të rinjsh nisën të acarohen për shkak të papunësisë. Falë mediave elektronike, ata ishin gjithnjë e më të vetëdijshëm se perspektiva për bashkëmoshatarët e tyre jashtë Lindjes së Mesme ishte shumë

më shpresëdhënëse. Habia nuk është që dolën në rrugë gjatë pranverës arabe, por si nuk e bënë më herët. Gjithë këto gabime nuk mund të ndreqen kollaj dhe shpejt. Të huajt, që shpesh herë janë parë në rajon si pushtues, nuk mundën që thjeshtë të leminojnë kauzën xhihadiste dhe të vendosin prosperitetin e demokracinë. Të paktën kjo duhet të jetë e qartë, pas pushimit katastrofik të Irakut në 2003. Mbështetja ushtarake – furnizimi me avionë pa pilot dhe një numër i vogël forcash speciale – mund të ndihmojë për të frenuar xhihadistët në Irak. Kjo ndihmë mund të nevojitet të bëhet e përhershme. Edhe nëse kalifati i ri nuk ka gjasa të bëhet shtet i pranuar, ai mundet që për shumë vite të prodhojë xhihadistë në gjendje të eksportojnë terrorizmin.

Por vetëm arabët mund ta ndalin rënien e qytetërimit të tyre, dhe në këtë moment, ka shumë pak shpresë që kjo të ndodhë. Ekstremistët nuk ofrojnë aspak. Fjala e shenjtë e monarkëve dhe ushtarakëve është “stabilitet”. Në një kohë kaosi, joshja prej saj është e kuptueshme, por shtypja dhe stanjacioni nuk janë zgjidhje. Nuk kanë funksionuar më parë: në faktë, kanë qenë në origjinë të problemit. Edhe nëse zgjimi arab ka mbaruar për momentin, forcat e mëdha që i dhanë jetë janë ende të pranishme. Media sociale që shkaktoi një revolucion të sjelljes, nuk mund të zhduket. Politikanët në pallatet e tyre dhe mbështetësit e tyre në Perëndim duhet të kuptojnë që stabiliteti kërkon reforma.

A është kjo një shpresë e kotë? Sot, panorama është e përgjakur. Por në fund, fanatikët gëlltisnin vetveten. Ndërkoohë, kudo ku është e mundur, sunitët e moderuar që janë shumicë në myslimanët arabë duhet të bëjnë të dëgjohet zëri i tyre. Dhe kur të vijë momenti i tyre, ata duhet ta çojnë mendjen prapa, në kohën e vlerave që e bënë dikur të madh qytetërimin e tyre. Arsimi forconte supremacinë e tij në mjekësi, matematikë, arkitekturë dhe astronomi. Tregtia siguronte të ardhurat për metropolet e mrekulueshëm, si dhe për erëzat e mëndafshet. Dhe në kohën e saj më të mirë, bota arabe ishte një parajsë kozmopolite për hebrenjtë, të krishterët dhe myslimanët e shumë sekteve, ku toleranca nxiste kreativitet dhe inovacion.

Pluralizmi, arsimi, tregjet e hapur: këto kanë qenë dikur vlera arabe dhe mund të jenë sërish të tilla. Sot, teksa sunitët dhe shiitët presin fytyrën e njëri-tjetrit në Irak dhe në Siri, dhe një ish gjeneral ulet në fron në Egjipt, këto përbëjnë një perspektivë tragjikisht të largët. Por për arabët, për të cilët kaq shumë gjëra kanë shkuar keq, vlera të tilla përbëjnë ende një vizion për një të ardhme më të mirë.

Pluralizmi, arsimi, tregjet e hapur: këto kanë qenë dikur vlera arabe dhe mund të jenë sërish të tilla. Sot, teksa sunitët dhe shiitët presin fytyrën e njëri-tjetrit në Irak dhe në Siri, dhe një ish gjeneral ulet në fron në Egjipt, këto përbëjnë një perspektivë tragjikisht të largët. Por për arabët, për të cilët kaq shumë gjëra kanë shkuar keq, vlera të tilla përbëjnë ende një vizion për një të ardhme më të mirë

Lindja e Mesme dhe rikthimi i historisë

JOSCHKA FISCHER

Që kur Francis Fukuyama argumentoi, më shumë se dy dekada më parë, se bota kishte mbërritur në fundin e historisë, kjo e fundit (historia) e ka bërë botën që të mbajë frymën. Ngjitja e Kinës, luftërat e Ballkanit, sulmet terroristë të 11 shtatorit 2001, luftërat në Afganistan dhe në Irak, kriza financiare globale e vitit 2008, “Pranvera Arabe” dhe lufta civile në Siri, të gjitha hedhin poshtë vizionin e Fukuyamës, për triumfin e pashmangshëm të demokracisë liberale. Në fakt, mund të thuhet se historia ka bërë një cikël të plotë gjatë këtij çerekshekulli, që nga rënia e komunizmit në Europë në vitin 1989, deri në konfrontimin e rinisur mes Rusisë dhe Perëndimit.

Por një vend ku historia është përditë “në punë” është Lindja e Mesme. Aty janë edhe pasojat më dramatike. Lindja e Mesme e dikurshme, e formuar prej mbetjeve të Perandorisë Otomane pas Luftës së Parë Botërore, është duke u shpërbërë, në një pjesë të madhe për shkak të veprimeve të Amerikës në këtë rajon të prirur për konflikte.

Mëkati fillestar i Shteteve të Bashkuara ishte pushtimi ushtarak i Irakut në vitin 2003, në kohën e presidentit George W. Bush. “Neokonservatorët” që ishin në pushtet në atë kohë kishin harruar nevojën për të plotësuar boshllëkun e pushtetit në Irak dhe në rajon, pas rrëzimit të Sadam Huseinit. Tërheqja e nxituar dhe e parakohshme e Presidentit Obama ishte dështimi i dytë i SHBA.

Tërheqja e Amerikës, që pothuajse përkoi me Pranverën arabe dhe shpërthimin e luftës civile në Siri, dhe më pas pasiviteti i SHBA si forca që ruante rendin në rajon, tani rrezikon të shkaktojë shpërbërjen e Irakut, për shkak të përparimit të shpejtë të Shtetit Islamik në Irak dhe Siri (ISIS), duke përfshirë këtu edhe marrjen e qytetit të dytë më të madh, Mosulit. Në të vërtetë, teksa ISIS-i ka kontrollin e pjesës më të madhe të zonës në veriperëndim të Bagdadit, kufiri mes Irakut dhe Sirisë praktikisht ka pushuar së ekzistuari. Shumë prej kufijve me fqinjët e tjerë mun të ribëhen me forcë. Një fatkeqësi humanitare masive ka rrezik të përkeqësohet edhe më shumë.

**Përparimi
i ISIS dhe
marrja e Mo-
sulit prej tyre
ka zgjidhur
tashmë, me
një të rënë
të lapsit, të
gjithë mo-
smarrëveshjet
territoriale
mes qeverisë
qendrore dhe
qeverisë rajo-
nale kurde në
favor të këtyre
të fundit,
sidomos sa i
përket qytetit
të Kirkukut**

Nëse ISIS ia del mbanë të krijojë një entitet pothuajse-shtetëror në pjesë të Irakut dhe Sirisë, atëherë shpërbërja e rajonit do të përshpejtohej, SHBA do të humbiste “luftën globale ndaj terrorizmit”, dhe paqja botërore do të rrezikohej seriozisht. Por edhe pa shtetin terrorist të ISIS-it, situata mbetet tejet e paqëndrueshme, për shkak se lufta civile në Siri po rezulton shumë ngjyhtë. Në fakt, “luftë civile” është term i gabuar, për arsye se ngjarjet e atjeshme ka kohë që kanë marrë formën e një lufte për dominimin rajonal mes Arabisë Saudite dhe Iranit, e cila nxitet prej konfliktit të hershëm mes shumicës sunite të Islamit dhe pakicës shiite.

Kurdët janë një tjetër komponent i paqëndrueshëm i trashëgimisë otomane. Të ndarë mes disa shteteve të Lindjes së Mesme – Iran, Irak, Siri dhe Turqi – kurdët ka disa dekada që luftojnë për shtetin e tyre. Megjithatë, ata kanë treguar vetëpërmbytje të madhe në Irakun verior që nga koha e rrëzimit të Sadam Huseinit, duke u kënaqur me ndërtimin e provincës së tyre autonome, si politikisht edhe ekonomikisht – deri në atë pikë sa tashmë është e pavarur në gjithçka përveç emrit, me një ushtri të fortë dhe me përvojë.

Përparimi i ISIS dhe marrja e Mosulit prej tyre ka zgjidhur tashmë, me një të rënë të lapsit, të gjithë mosmarrëveshjet territoriale mes qeverisë qendrore dhe qeverisë rajonale kurde në favor të këtyre të fundit, sidomos sa i përket qytetit të Kirkukut. Në vijim të tërheqjes së ushtrisë irakene, ushtria e kurdëve (Peshmerga) mori menjëherë qytetin, duke u dhënë kështu kurdëve rezerva të mëdha gazi dhe naftë që ka nëntoka e verit. Përveç kësaj, Irani dhe Turqia fqinje, ashtu si edhe SHBA, do të kenë nevojë urgjente për mbështetjen e ushtrisë kurde kundër ISIS-it. Kështu që, për kurdët është hapur një dritare e papritur mundësish për të arritur pavarësinë e plotë, ndonëse varësia e tyre nga marrëdhëniet e mira me Turqinë dhe Iranin për të patur akses në tregjet globale me siguri që do i moderojë ambiciet e tyre politike.

Po kështu, me pushtimin e Irakut, SHBA i hapi derën hegjemonisë rajonale të Iranit dhe nisi një ndryshim dramatik në aleancat e saj rajonale, efektet afatgjatë të të cilit – përfshirë edhe negociatat aktuale me qeverinë iraniane – tani po bëhen gjithnjë e më të qarta. Të dy palët po luftojnë kundër të njëjtëve xhihadistë, të cilët mbështeten prej aleatëve të supozuar të Amerikës, shtetet e gjirit që sundohen nga sunitët. Ndonëse SHBA dhe Irani mbeten kundër bashkëpunimit zyrtar, rrotat janë vënë në lëvizje, teksa bisedimet e drejtpërdrejtë dypalësh tashmë janë bërë rutinë.

Një pikëpyetje me shumë rëndësi për të ardhmen do të jetë nëse Jordania, që luan një funksion kyç në ekuilibrat e rajonit, do të shpëtojë e paprekur nga ndryshimet gjeopolitike. Nëse nuk ia del, i gjithë ekuilibri i fuqive në konfliktin tradicional të Lindjes së Mesme mes Izraelit dhe Palestinës do të prishet. Pasojat do të jenë kohëgjata, dhe të paparashikueshme.

Për Europën, zhvillimet në Lindjen e Mesme paraqesin dy rreziqe madhorë: rikthimi i luftëtarëve xhihadistë që kërcënojnë të sjellin terrorizmin me vete, si dhe përhapja e ideve të tyre ekstremiste në Ballkan. Në interes të sigurisë së tyre, Bashkimi European dhe shtetet anëtarë do të detyrohen t'i kushtojnë më shumë vëmendje Europës juglindore. /Project Syndicate/

*** Joschka Fischer ka qenë Ministër i Jashtëm dhe ZëvendësKancelar i Gjermanisë nga 1998 deri në 2005**

Si të humbasësh miqtë dhe të armiqësosh aleatët

KORI SCHAKE

Administrata Obama ka arritur diçka që deri kohët e fundit mund të konsiderohej e pamundur: po i bëjnë aleatët e Amerikës të ndiejnë mungesën e administratës së George W. Bushit. Këtë javë, doli lajmi se ministri i jashtëm i Polonisë ishte i rregjistruar tek përçmonte SHBA. Radek Sikorski deklaronte plot hidhësi, se lidhjet e Varshavës me Uashingtonin janë “të pavlera”, dhe më tej vazhdonte me një gjuhë edhe më të kripur. Në fakt, fakti që rregjistrimi i cili supozohej të mbahej i fshehtë shkaktoi një sensacion, është në vetvete një matës i rëndësisë së Amerikës. Skandali detyroi Kryeministrin Donald Tusk që të përballej me një votëbesim në Parlament. Me shumë gjasa, këto deklarata ia zerojnë Sikorskit shanset për të zgjedhur në krye të politikës së jashtme të BE-së. Por ai nuk gabohet për Amerikën. SHBA është bërë një aleat irritues. Edhe ata vende që janë të prirur të na mbështesin po kundërshtojnë, për shkak të sjelljes së administratës Obama. As kërcënimet dhe as garancitë që ne ofrojmë nuk besohen. Rikthimi i besueshmërisë do të jetë një sipërmarrje e kushtueshme.

Dihet që për vendet e tjerë është gjithmonë e vështirë të merren me SHBA:

Edhe politikat, edhe zbatimi i tyre duhen fajësuar për zemërimin dhe zhgënjimin. Në nivelin më të lartë të abstraksionit, administrata Obama mbështet përdorimin e “fuqisë së butë”, por i shmanget promovimit të vlerave të Amerikës apo pranimin të joshjes universale që ka kredoja jonë politike.

sistemi ynë politik është i diskutueshëm dhe i vështirë për t’u naviguar, shpesh herë duke i befasuar aleatët me aktivizmin e kongresit për çështje si tregtia dhe sanksionet. Publiku ynë preferon shpjegime të thjeshtë dhe rezultate të qartë, në vend të punës shpesh herë të palavdishme dhe të pakapshme të diplomacisë dhe negociatave. Ne jemi të paduruar, kërkues, dhe moralizues. Shpesh herë ne i përkeqësojmë problemet që kemi, dhe pastaj përpiqemi të reduktojmë sa më shumë humbjet, duke ua lënë të tjerëve të merren me pasojat. Dhe ne jemi aq të fortë sa të përthithim këto humbje, ndërkohë që shtetet e tjerë që nuk janë aq të fortë sa ne, preken rëndë prej zgjedhjeve tona. Historiani britanik, Arnold Toynbee e ka rrokur shumë mirë frikën e shteteve miqësorë në rastet e angazhimeve tanë: “Amerika është si një qen i madh e miqësor në një dhomë të vogël. Dëshiron kaq shumë të të kënaqë, sa që fillon të tundë bishtin dhe rrëzon dhe shkatërron të gjithë orënditë”.

Por, askush nuk beson që administrata Obama dëshiron t’i kënaqë. Indiferenca e lartë e Presidentit është në krye të listës së ankesave të miqve tanë: ata nuk besojnë më se ne na intereson t’i ndihmojmë të zgjidhin problemet që kanë. Ky ishte thelbi i ankimit të Sikorskit: që SHBA nuk po bën asgjë për rrezikun në rritje prej Rusisë, që është skllave e strategjisë amerikane të zhvendosjes drejt Azisë në dëm të aleatëve në Europë, dhe po linte më shumë të ekspozuar, pikërisht ata vende që mbështesin politikat amerikane. Ekipi i fushatës elektorale të John McCainit kishte një spot interesant në kohën kur Obama mbante fjalimin e tij në Berlin në vitin 2008, ku e vinte në lojë Obamën si një njeri të famshë, në krah të Britney Spearsit dhe Paris Hiltonit. Ajo ide tashmë është e ndarë ndërkombëtarisht: presidenti është një njeri i famshëm i artit, jo një burrë shteti.

Edhe politikat, edhe zbatimi i tyre duhen fajësuar për zemërimin dhe zhgënjimin. Në nivelin më të lartë të abstraksionit, administrata Obama mbështet përdorimin e “fuqisë së butë”, por i shmanget promovimit të vlerave të Amerikës apo pranimin të joshjes universale që ka kredoja jonë politike. Kështu, administrata nuk mund ta thotë se cili është pozicioni ynë në pranverën arabe: ne as nuk jemi në krah të aleatëve tanë autoritarë, as nuk mbështesim krijimin e kulturave politike dhe institucioneve për të nxitur një qeverisje më të përgjegjshme.

Duhet të jetë e qatë prej fjalimit të presidentit në Kairo, por ato fjalë të bukura ranë si gurë në liqen sepse prej tyre nuk buruan politika. Më pas, SHBA bëri zgjedhje të gabuara dhe të papajtueshme kur u gjend përballë ngjarjeve që ndodhnin me shpejtësi. Njerëz që ndërmarrin risqe të mëdhenj për të ndryshuar vendet e tyre – popuj që duhet të jenë aleatë të natyrshëm të Amerikës – ndihen të braktisur. Më keq madje, ata ndihen të tradhëtuar nga indiferenca jonë, pas pritshmërive që kishte shkaktuar Presidenti Obama.

Kështu, kur Presidenti thotë “Afganistani është një vend sovran që do të duhet të meret vetë me sigurinë e tij”, shtetet në të gjithë botën dëgjojnë limitet e interesave tanë. Edhe më shumë madje, kur Shtëpia e Bardhë la të kuptohet se një tjetër palë zgjedhje të manipuluar në Afganistan do të detyronin Amerikën të tërhiqte trupat nga ky vend. Më tej, kur zgjedhjet u zhvilluan me minimumin e dhunës dhe manipulimeve, ai e përdori si arsye për të reduktuar më tej trupat, dhe më shpejtë nga sa kishin rekomanduar komandantët ushtarakë. Vende që mbështeten tek fuqia amerikanë e ndiejnë që po vihen në lojë. Është luks i të fortit që të jetë injorant – por shtetet e dobët nuk mund të besojnë atje ku nuk ka vend për besim.

Presidenti Obama e keqkupton që në thelb natyrën e marrëdhënies së aleancave. Ai beson se shoqëritë e dobëta, të varfëra e të shkatërruara nga

lufta që dalin prej qeverisjeve shtypëse duhet të gjykohen me të njëjtin standart si ne – se ata duhet të bëjnë zgjedhje të guximshme dhe kompromise politikë të zgjeruar. Por kjo nuk është natyra e popujve të frikësuar në rrethana të vështira: ata përpiqen të zvogëlohen, jo të zmadhohen. Shoqëritë e tyre karakterizohen nga një mungesë besimi social dhe frenimi institucional. Nëse duam zgjidhje të guximshme dhe kompromise politikë të zgjeruar, duhet të mbështesim këta vende dhe të qëndrojmë pranë tyre. Duhet t'i forcojmë përmes angazhimit tonë dhe t'i ndihmojmë të ndërtojnë një lidhshmëri të aftë të marrë vendime të vështirë. Në vend të kësaj, administrata tremb aleatët me braktisje: zgjidh shpejt, se ne po largohemi. Dhe Shtëpisë së Bardhë të Obamës i “rrëshket” ironia e këtij presidenti të brishtë, i cili nuk arrin dot të ndërmjetësojë marrëveshje në kongres, por flet shumë për qeverisjen gjithëpërfshirëse.

Administrata po shkon nga kriza në krizë, sepse nuk po kushton vëmendjen e duhur dhe të vazhdueshme – kujdesi për kopshtin, sic thoshte Sekretari i Shtetit George Schultz. Bota nuk është bërë tani dinamike dhe e ndërlikuar. Kështu ka qenë gjithmonë. Risia është një politikë e jashtme amerikane që nuk investon në marrëdhëniet me jashtë, për të qetësuar varkat e shumta që po lëkunden.

Iraku është shembulli tipik. Aq i përkushtuar ishte presidenti Obama për t'i dhënë fund luftës në Irak, sa që e çoi dëm progresin që ishte arritur prej operacionit. Pasi bëri një sy qorr kur kryeministri al Maliki manipuloi zgjedhjet parlamentare të 2010-ës, administrata Obama është krejt papritur e interesuar në ndërmjetësimin e krijimit të një qeverie irakene gjithëpërfshirëse. Kjo do të kishte qenë një qasje shumë e mirë në çdo kohë, gjatë 5 viteve të fundit.

Por administrata Obama ishte e heshtur kur Al Maliki urdhëroi arrestimin e zëvendës presidentit të tij sunit, menjëherë pas takimit me Obamën. Ai heshti kur u arrestua ministri i financave. Dhe megjithatë, ai pyet përse nuk ka reformatorë që të bëjnë një hap përpara? Në mesjavën që kaloi, Sekretari i Shtetit John Kerry premtoi një angazhim të qëndrueshëm të Amerikës në Irak. Tani mund të ketë avionë pa pilot që fluturojnë mbi territorin iraken, por akush që ka patur të bëjë me këtë administratë, nuk do i besonte premtimet e Kerryt. Ripushtimi i Irakut do të jetë shumë më i kushtueshëm se sa do të kish qenë ruajtja e Irakut të 2008-ës.

Presidenti Obama ka thënë vazhdimisht se nuk duhet ta vrasim mendjen për sigurinë e të tjerëve, më shumë se sa ata vetë. Kjo është një ide e keqinterpretuar e shoqërive në rrezik. Sigurisht që ata shqetësohen më shumë se sa ne për sigurinë e tyre. Por ata kanë gjithashtu më pak zgjedhje dhe burime për ta garantuar. Madje mund të kenë edhe ide të ndryshme nga ne për ta garantuar. E megjithëkëtë, administrata Obama merr guxim t'u tregojë këtyre vendeve se cilat duhet të jenë interesat e tyre, ndërkohë që bën shumë pak për të kuptuar se çfarë mendojnë ata se janë interesat e tyre, apo strategjitë për t'i përmbushur ata.

Të huajt dhe miqtë kanë të drejtë që vënë në dyshim premtimet tanë. Ata as nuk habiten më prej kontradiktave në politikën e jashtme të Obamës – kur Departamenti i Shtetit doli me një deklaratë se dënimet masive me vdekje të dhënë nga gjykatat egjiptiane “janë në themel të papajtueshëm me parimet bazë të të drejtave të njeriut dhe qeverisjen demokratike”, ditën tjetër Sekretari Shteti ishte në Kairo duke siguruar për mbështetjen e Amerikës, qeverinë e Abdel Fattah al Sisit.

Shumë të huajve nuk u pëlqenin politikat e jashtme të Bushit. Atyre nuk u pëlqente madje as administrata Bush. Por atyre u pëlqente Amerika, edhe

Presidenti Obama ka thënë vazhdimisht se nuk duhet ta vrasim mendjen për sigurinë e të tjerëve, më shumë se sa ata vetë. Kjo është një ide e keqinterpretuar e shoqërive në rrezik. Sigurisht që ata shqetësohen më shumë se sa ne për sigurinë e tyre

pse shqetësoheshin se sa të ashpër ishim bërë ne pas 11 shtatorit. Dhe ata e donin shumë Barack Obamën, sepse ai përfaqësonte një Amerikë më të butë, një që punonte me institucionet ndërkombëtarë dhe sillte politikat e SHBA në linjë me normat europiane. Dëmi që politika e jashtme e Obamës i ka bërë imazhit të Amerikës, është se i ka bërë këta shtete të ndiejnë mungesën e ashpërsisë së administratës Bush. Këtu e kishte fjalën Radek Sikorski./Foreign policy/

Revolucioni anti-francez

ROGER COHEN

Gara e çiklizmit e Tour de France filloi në Angli këtë vit, më saktë në Yorkshire, dhe e përfundoi fazën e tretë në Mall-in pranë Buckingham Palace. Tani na mbetet vetëm të shohim që të fluturojnë derrat.

Në fakt, ata kanë fluturuar tashmë, duke parë që kjo ngjarje e cila është në thelb franceze ka nisur edhe një herë tjetër në Gjermani, por gjithësesi të bën të ngresh pyetjen, nëse në këtë botë kanë mbetur gjëra të shenjta. Ndoshta gara me kuaj e Ascot shumë shpejt do të zhvendoset në Toulouse.

Ndodheshja në Paris javën që kaloi. Ishte shumë bukur. Turistët shtriheshin të ngeshëm pranë urave, duke shijuar piknikë me djathë, bagetë dhe verë të kuqe dhe të keqe. Ishin të lumtur. Moti ishte i përsosur. Francezët ishin nopranë, natyrisht. Nuk vërejta ndonjë pakënaqësi për zhvendosjen e Tour de France përtej Kanalit, por gjithësesi i pashë të ankoheshin për pothuajse gjithçka tjetër.

Një ish president konservator, Nicolas Sarkozy ishte ndaluar dhe marë në pyetje për 15 orë me radhë, në lidhje me akuza për korrupsion. Presidenti

aktual socialist, Francois Hollande ishte zhytur në thellësi të reja të mungësës së popullaritetit. Presidencës së Republikës së Pestë, dikur maja e lavdisë ceremoniale dhe me një pushtet pothuajse monarkik, i kish mbetur vetëm shkëlqimi i një rrecke të lagur.

Që francezët janë jo të lumtur, kjo gjë është bërë e zakonshme. Një komb që i dashuron idetë, tashmë po jeton në një zbrazëti ideologjike. E nëse kjo zbrazëti po mbushet nga ndoskush, kjo është vetëm udhëheqja e djathtë Marine le Pen, me gjithë dozën e saj të helmit për Europën, imigrantët, krimin, globalizimin dhe fajtorë të tjerë të supozuar, që shihen si shkaktarë të rënies së Francës.

Papunësia në Francë është pothuajse sa dyfishi i nivelit të Gjermanisë. Rritja ekonomike është zero. Investimet janë ulur në nivele rekord. E nëse ekonomia e Europës po fillon të vihet në lëvizje, ajo franceze ka treguar një aftësi të jashtëzakonshme për t'u rezistuar shenjave të jetës.

Manuel Valls, kryeministri centrist që urrehet nga shumëkush brenda Partisë së tij Socialiste, po përpiqet të shkurtojë shpenzimet e sektorit publik, të liberalizojë disi ligjet e tregut të punës, të ulë taksat mbi të ardhurat, dhe në përgjithësi të nxisë krijimin e vendeve të punës dhe rritjen ekonomike përmes liberalizimit të një ekonomie thellësisht shtetërore. Shumë janë përpjekur përpara tij. Shumë kanë dështuar. Një reformë e tillë në Francë është një përpjekje prej Sizifi.

Franca është një vend modern, ashtu sikurse dhe një vend i bukur. Janë të mirënjohura meritat e tij, që nga sistemi shëndetësor, deri tek sistemi hekurudhor (kur nuk janë në grevë). Por francezëve nuk u pëlqen moderniteti. Ata nuk i besojnë modernitetit. Ky është thelbi i problemit. Atyre nuk u pëlqen dhe nuk i besojnë për dy arsye. Moderniteti ka ripërcaktuar hapësirën dhe ka larguar shtetin. Kjo është e patolerueshme.

Ripërcaktimi i hapësirës ka qenë i lidhur me eliminimin e distancës, një pasojë e teknologjisë kjo. Michel Serres, një filozof i shquar francez, e përmbledhë kështu në një leksion që jepte në Sorbonne me temë botën digjitale: "Boeingu i shkurton distancat; teknologjia i eliminon".

Një gjë e tillë shkakton shqetësim në Francë, sepse askund tjetër, veçantia e një vendi dhe veçoria e lidhjes së individit me të nuk është më e rëndësishme. Kjo lidhje është e shprehur në fjalën "terroir", që shpreh njëkohësisht tokën, karakteristikat e saj të veçanta, natyrën e dheut, klimën, si dhe marrëdhënien speciale të njeriut me të. Një Burgundy shumë e mirë dhe një tjetër e ndryshme mund të vijnë prej pronave që janë njëqind metra larg. Toka nuk është e njëjtë, as edhe pjerrësia e saj. Distanca ka rëndësi. Megjithatë, moderniteti nuk e duron dot atë. Ai madje, shkon dhe e zhvendos Tour De France në Angli. Siç e thotë Serres: "Ne jetojmë në një hapësirë të re".

Njerëzimi ka ndryshuar edhe marrëdhënien e tij me shtetin. Francezët kanë besim të madh tek shteti. Është ai që ndreq gabimet, ndërmjetësi i marrëdhënieve njerëzore, burimi i drejtësisë sociale, objekti i detyrës, dhe vendi ku ndodhet pushteti. Vetë fjala derregullim është e urryer për francezët.

Por teknologjia e ka zhvendosur pushtetin nga shteti, tek individët e pashtet, që jetojnë në një botë kibernetike pa kufij. Sot, një adresë emaili është më e rëndësishme për vijimësinë e ekzistencës, se sa një adresë fizike. Po ndodh një revolucion në komunikim, që nuk është parë qysh nga shpikja e shtypshkronjës, por nuk është një revolucion francez. Është

Franca është një vend modern, ashtu sikurse dhe një vend i bukur. Janë të mirënjohura meritat e tij, që nga sistemi shëndetësor, deri tek sistemi hekurudhor (kur nuk janë në grevë). Por francezëve nuk u pëlqen moderniteti. Ata nuk i besojnë modernitetit. Ky është thelbi i problemit

në fakt një revolucion anti-francez. Ai sfidon vlerat themelore franceze, ndjenjën franceze të vetvetes, dhe lidhjen e francezëve me shtetin.

Valls, Kryeministri, është vënë përballë sindikatave në përpjekjen e tij për reforma. Por, në të vërtetë ai po ndeshet me një kundërshtim themelor ndaj modernitetit.

Serres, në leksionin e tij, rrëfen historinë e Shën Denisit, martiri i krishterë që u ekzekutua me prerje koke në vitin 250 p.e.s. Thuhet se Denisi mori në duar kokën e tij, dhe bëri edhe disa kilometra duke predikuar. Serresi, kur ishte fëmijë kundërshtonte, duke dëgjuar të ëmën që i rrëfente historinë, dhe i thoshte se nuk kishte mundësi që Denisi të kishte gjetur kokën, pa patur sy. Ajo e kritikonte, sepse vogëlushi nuk arrinte të kuptonte mrekullitë.

Sot, thotë Serres, koka e të gjithëve është mbi tryezë, në formën e kompjuterëve. “Ju kanë prerë kokën!” i thotë ai audiencës franceze.

Kështu ndihen shpesh herë francezët. Kam frikë se nuk ka shumë për të bërë, përveç ndonjë mrekullie. /**International New York Times**/

Dita kur Europa u përplas me një “mur betoni”

NICHOLAS WALTON, Shkrimtar

Dita kur Europa u përplas me një mur betoni mund ta kujtojnë si momenti kur Bashkimi Europian nisi të shpërbëhet. Të tjerë, thjeshtë si momentin kur udhëheqësit e Europës, individualisht dhe kolektivisht, vendosën që të përplasen me kokë pas një muri betoni. Pavarësisht se si do të shihet, samiti i muajit të kaluar i BE-së që nisi në Ypres kishte aromë simbolizmi të 1914-ës, kur liderët europianë bënë gafën dhe u zhytën në një luftë që pak e donin.

Për të huajt, mund të nevojitet pak shpjegim. Por në thelb është një garë force mes atyre që mbështesin akumulimin e më shumë kompetencave në institucionet e BE, dhe atyre që besojnë se i gjithë projekti europian ka nevojë të rishikohet.

Ata që janë në favor të reformave morën një goditje në zgjedhjet e fundit europiane, në të cilat pati një rritje të forcave populiste, pothuajse në të gjithë kontinentin. Por më pas, filloi grindja misterioze për postet kryesore europiane – presidenti i ekzekutivit, pra Komisionit.

Në vend të lejonin liderët europianë që të gjenin dikë për pozicionin, pjesëtarët e Parlamentit Europian thanë se do ta bënë ata përzgjedhjen. Cilido grup në parlament që do të kishte më shumë vende, do të shihnte kandidatin e bllokut të vet të merrte postin (Spitzenkandidaten). Kjo, argumentuan ata, do të fuste demokraci në proces, do të ndihmonte për një ndërgjegjësim politik paneuropian, dhe do të ndalte një rënie alarmuese të pjesëmarrjes në votime.

Fatkeqësisht, debatet televizivë me disa Spitzenkandidaten patën një shikueshmëri, që do të fuste në siklet edhe serialin televiziv “Luksemburgu ka talente”. Dhe kur mbaruan zgjedhjet, anëtarët e Parlamentit Europian kërkuan që Spitzenkandidaten-it të bllokut të djathtë, bartësi standart i status quo-së dhe ish Kryeministër i Luksemburgut, t’i jepej pozicioni i fuqishëm i kryekomisionerit europian – e gjitha në emër të demokracisë.

Ditët dhe javët që kur u shpall vendimi nuk kanë qenë shumë të këndshme. Kryeministri britanik, David Cameron mori menjëherë qëndrim kundër Junckerit, një lëvizje që u shndërrua nga shpresëplotë në të pashpresë, për aq kohë sa iu desh Kancelares gjermane, Angela Merkel, që të ndryshonte mendje përballë trysnisë së brendshme. Një nga një, aleatët e Cameronit në favor të një Europe më të reformuar nisën të bëjnë atë që donte Merkel, dhe kur të 28 liderët u takuan në Ypres, Cameroni ishte tashmë në një pakicë donkishoteske prej vetëm dy votash, bashkë me Hungarinë.

Zgjedhja e Junckerit është fatkeqësi për çdo shtet.

Cameroni është viktimë më e dukshme. Kundërshtimi i tij i ashpër ndaj Junckerit e shndërroi të gjithë debatin në një argument mes projektit europian, dhe atyre refuzuesve të lodhshëm përtej Kanalit. Taktikat e tij ishin naive, ai përfundoi i dezertuar nga aleatë potencialë reformistë si Suedia dhe Holanda, dhe qëndrimi i tij me siguri nuk do të ndihmojë për marrëdhënien me Junckerin në të ardhmen. Kjo ka rëndësi, sepse Cameroni ka premtuar një referendum për qëndrimin apo daljen nga BE-ja nëse fiton zgjedhjet e ardhshme, dhe nuk ka dyshim që shpresonte ta shfrytëzonte këtë hapësirë manovrimi për disa reforma jetike në Bashkimin Europian, përpara zgjedhjeve. Tani, përveç njëfarë admirimi brenda vendit për qëndrimin e tij, ai e ka shtyrë Britaninë edhe më pranë derës së daljes.

Kjo gjë i alarmon prorreformatoret e tjerë. Një BE pa Britaninë do të jetë më pak e prirur të ndryshojë, dhe qendra e gravitetit e Unionit do të zhvendoset në jug. Duke patur këtë gjë në mendje, vendet reformistë po përpiqen të gjejnë një mënyrë për të rindërtuar ura të forta me Britaninë, sidomos duke patur parasysh që shumica e tyre ishin po aq hezitues për të parë Junckerin në krye të Komisionit, sa edhe Britania. Ajo që bashkon këtë grup, me ata që do të ishin më të prirur ta shihnin Britaninë të dështonte (mendoni Francën dhe aleatët e saj) është një shqetësim i thellë, i shkaktuar prej vetëdijes së e gjitha në praktikë u vendos nga Gjermania.

Në fakt, e vërteta është se çështja Juncker ishte një demonstrim i hapur i fuqisë së Gjermanisë. Dihet që eurokriza e theksoi gjithnjë e më shumë rëndësinë e Berlinit. Por ky episod e ka bërë këtë edhe më të qartë, ndërkohë që nga ana tjetër ka përkeqësuar frustrimin tashmë të dukshëm tek disa shtete jugorë të Europës, të cilët shumica fajësojnë Gjermaninë se u ka imponuar masat e kursimit.

Shkurt, BE ka parë tashmë një rritje të fuqisë dhe kompetencave për një Parlament Europian që duket se pëlqen shumë të akumulojë pushtetin në Bruksel, ka parë që posti kryesor t’i jepet një mbështetësi të kahershëm të

Në fakt, e vërteta është se çështja Juncker ishte një demonstrim i hapur i fuqisë së Gjermanisë. Dihet që eurokriza e theksoi gjithnjë e më shumë rëndësinë e Berlinit. Por ky episod e ka bërë këtë edhe më të qartë

diçkaje si Shtetet e Bashkuara të Europës, si dhe ka parë të rriten shanset e daljes së Britanisë. Dhe ndërkohë që Cameroni dhe Merkelu mund të dalin më keq nga kjo seri ngjarjesh, rritja e zhgënjimit prej një lidhshipi gjithnjë e më distant rrezikon të hedhë në erë të gjithë projektin.

Ditët e errëta të krizës së Euros nxitën shumë kritikë që të pyesin nëse Bashkimi European ishte në gjendje të vepronte si një entitet koherent dhe përgjegjës. Ngjarjet e javëve të fundit vetëm sa e kanë forcuar argumentin e tyre. /CNN/

Rrëfim për dy NATO

JOHN VINCOUR

Lart në skajin verior të Europës, atje ku demokracitë skandinave kufizohen me Rusinë, janë dy NATO që i kanë ngulur vështrimin njëra-tjetrës.

Është Aleanca aktiviste, e mishëruar prej shtetit themelues, Norvegjisë, e cila nuk sheh shenja që agresioni i Rusisë do të zhduket. Ky vizion i kundërvihet NATO-s minimaliste, që preferon të mos flasë për luftë, të cilës dëshiron t'i bashkohet kryeministri i ri i Finlandës. Për NATO-n minimaliste, pajtueshmëria me Moskën është gjithmonë aty, prapa qoshes.

Kontradiktat mes këtyre dy NATO-ve dobësojnë atë që ka mbetur nga organizata, ndërkohë që Rusia vazhdon të destabilizojë Ukrainën.

Njëri grup anëtarësh të NATO-s – përfshirë Poloninë dhe, me energji të ndryshme, SHBA dhe Britaninë – beson se nuk mund të ketë një kthesë të shpejtë në realitetin europian, pas grabitjes së Krimesë nga Vladimir Putini. Këta vende besojnë se përgatitjet në vijën e frontit janë i vetmi argument që Rusia e Putinit është e sigurtë që e kupton.

Grupi tjetër – kryesuar nga Gjermania dhe me një mbështetje gjithnjë e më të madhe nga Franca – zgjatet dhe kap çdo letër çtensionimi, që vjen prej tryezës së Kremlinit. Këta i kishin gati etiketat “asgjë nuk ka ndryshuar”, edhe në kohën kur Gjenerali Phillip Breedlove, komandanti ushtarak i NATO-s, u thoshte shteteve anëtarë se 40 mijë trupa ruse ishin grumbulluar në një distancë shumë të vogël nga kufiri i Ukrainës.

Thellësia e kësaj ndarjeje përsëritet në Skandinavi. Atje Norvegjia, që ka 196 kilometra kufi të përbashkët me Rusinë, dhe Finlanda, që ka 1300 kilometra, flasin dy gjuhë të ndryshme strategjike.

Stili i të folurit të Oslos është i prirur për të shfaqur vendosmëri. Ministria e Mbrojtjes, Ine Marie Eriksen Soreide tha në maj se përdorimi i forcës në Ukrainë nga ana e Rusisë kishte “ndryshuar përgjithmonë” marrëdhënien mes Moskës dhe NATO-s. Në Uashington, dy javë më parë, ajo e përditësoi këtë pozicion: “Ne shohim një vend fqinj, i cili ka treguar aftësinë dhe vullnetin për të përdorur forcë ushtarake për të ndryshuar kufijtë në Europë. Dhe kjo është diçka që nuk mund të injorohet. Është ndryshim rrënjësor.

E pyetur se si duhej përballuar kjo Rusi, Soreide u përgjigj: “Me dy fjalë. Vendosmëri dhe parashikueshmëri”. Ajo që NATO duhej të bënte pasi u zu në befasi nga Rusia në Ukrainë dhe nga forcat islamike në Irak, tha ajo, ishte që të vinte theksin në “vetëdijësimin për situatën”, domethënë aftësinë e saj për të pikasur që herët sfidat potenciale dhe për të reaguar vendosmërisht.

Norvegjia e ka identifikuar Rusinë si një aktor agresiv gjeostrategjik i rizgjuar që në vitin 2007, kur udhëheqja ushtarake e saj tha se nuk mund të priste shumë ndihmë nga NATO në rast të një “konflikti serioz”. Po atë vit, Ministri i Mbrojtjes i Finlandës, Jyri Hakamies u kritikua ashpër në vendin e tij për shkak se e përshkroi sfidën më të madhe strategjike të vendit të tij duke thënë: “Rusia, Rusia, Rusia”.

Unë pyeta Kryeministrin e ri finlandez, Alexander Stubb, në zyrën e tij në Helsinki javën që kaloi në lidhje me qasjen e re norvegjeze ndaj Rusisë. Stubb po bën thirrje për hyrje të Finlandës në NATO në vitet që do të vijnë, një zhvillim interesant ky po të kemi parasysh njohuritë për Rusinë që ka vendi i tij si dhe politikën që ai ka ndjekur gjatë Luftës së Ftohtë kundrejt Bashkimit Sovjetik, që u bë e njohur me termin “Finlandizimi”.

Dëshira e tij për të parë Finlandën të hyjë në NATO ka shkaktuar një farë trysnie të brendshme për Stubbs. Timo Soini, kryetar i Partisë populiste Finlandezët e Vërtetë, thuhet se e ka përshkruar atë “kaq shumë pro NATO-s, dhe kaq shumë të djathtë. Ai është një fajkua i NATO-s, një mbështetës radikal i tregut të lirë”.

Jo tamam. Stubb, 46 vjeçar, më shpjegoi se politika e jashtme e Rusisë bazohet pjesërisht në “sferat e influencës dhe shtetet zbutës”. Moska, shtoi ai “kishte refuzuar mënyrën perëndimore të organizimit të shoqërisë”. Por ai tha se deklarata e znj Soreide për një reagim “të ndryshuar përgjithmonë” nga ana e NATO-s kundrejt Rusisë “është pakëz e tepruar dhe unë nuk do të bija dakord”.

Kryeministri finlandez e përshkroi Rusinë si një vend që nuk e ka modernizuar ekonominë e tij. A ka Finlanda probleme të karakterit ushtarak me Moskën? “Jo”. Në terma politikë dhe të sigurisë, tha Stubbs, “Ne nuk ndihemi të parehatshëm. Përkundrazi”.

Por, shtoi ai, “ka shumë njerëz që duan të izolojnë Putinin. Ka hsumë

Thellësia e kësaj ndarjeje përsëritet në Skandinavi. Atje Norvegjia, që ka 196 kilometra kufi të përbashkët me Rusinë, dhe Finlanda, që ka 1300 kilometra, flasin dy gjuhë të ndryshme strategjike

njerëz që duan të izolojnë Kremlinin. Dhe, si kryeministër i Finlandës, nuk mendoj se kjo është rruga për të ecur përpara”.

Më tingëlloi sikur Stubb mendon që ta fusë Finlandën në NATO, duke mbajtur në duar një banderolë ku shkruhet “lërini rehat rusët”. Këto kohë, me siguri një gjë e tillë e vendos atë në anën e shumicës së anëtarëve të BE-së, të cilët dëshirojnë të kenë garanci për sigurinë nga Amerika, por pa i ngritur asnjëherë kryet mbi shpatullat e Amerikës – domethënë duke forcuar strategjinë e frenimit në shtetet e NatO-s që janë në kufi me Rusinë dhe përmes sanksioneve të rinj ndaj Rusisë.

Kurt Volker, një ambasador i SHBA në NATO në administratat Bush dhe Obama më tha se aleatët europianë të NATO-s thjeshtë po kërkojnë “që Putini t’u ofrojë një farë pushimi në lidhje me situatën në Ukrainë”. Dhe Volker mendon që thirrjet për “vetëdijësim” në lidhje me Rusinë, “nuk nënkuptojnë që do të ketë veprime konkrete”. Përse jo? Sepse, më tha Volker, “nuk ka vullnet të SHBA për të udhëhequr, dhe Gjermania ka shkelur fort pedalin e frenave”.

Në tetor, Jens Stoltenberg, një ish kryeministër i Norvegjisë, do të marrë stafetën e drejtimit të NATO-s nga Anders Fogh Rasmussen, një ish kryeministër danez. Në një kohë kontradiktash, dobësish dhe vullneti të zbehur. Sinqerisht, pastë fat! /The Wall Street Journal/

Z. Vinocur është ish Drejtor Ekzekutiv i International Herald Tribune.

**Në tetor,
Jens Stol-
tenberg, një
ish krye-
ministër i
Norvegjisë,
do të marrë
stafetën e
drejtimit
të NATO-s
nga An-
ders Fogh
Rasmus-
sen, një ish
kryemini-
stër danez.
Në një kohë
kontra-
diktash,
dobësish
dhe vullneti
të zbehur.
Sinqerisht,
pastë fat!**

Muri “ringrihet” në Lindje

GIUSEPPE SARCINA

Sipas më pesimistëve, pas jo shumë kohësh, kufiri i ri i Europës do të shenjohej prej 2290 kilometrave të lumit Dnipro, porta e Ukrainës lindore. Një tjetër rrymë mendimi, ndoshta në shumicë, sheh me besim fotografinë e 27 qershorit, ku shfaqet në Bruksel presidenti i ri i Ukrainës, Petro Poroshenko, i pritur si një kampion olimpiq në Bruksel nga Jose Manuel Barroso dhe nga Herman Van Rompuy, respektivisht krerët e Komisionit European dhe të Këshillit European. Sapo kanë firmosur marrëveshjen e asociimit mes BE-së, Ukrainës, Moldavisë dhe Gjeorgjisë. Mbështetja e Bashkimit European, thonë optimistët, do të garantojë integritetin e vendit, pas shkëputjes tashmë të pakthyeshme të Krimesë.

Megjithatë, kësaj fotografie të Brukselit, duhet t'i vëmë përbri atë të 29 majit, dita kur lindi zyrtarisht unioni doganor mes Rusisë, Kazakistanit, Bjellorusisë ndërkohë që Armenia dhe Kirgistani duhet të anëtarësohen në muajt që do të vijnë. Në planet e presidentit rus, Vladimir Putin, në atë takim duhej të ishte paraqitur edhe Ukraina. Në çdo rast, ngjarjet e muajit të fundit e arkivojnë ambicien (apo iluzionin) e kultivuar nga Bashkimi European (dhe paralelisht nga NATO), për të shtrirë sferën e vet të influencës

deri në Rusi. Një projekt i nisur në fillimet e viteve Dymijë, me vënien në zbatim në teori dhe në praktikë të doktrinës së zgjerimit të pashmangshëm drejt lindjes. Projekti i Euper Europës pajtonte projektet hegjemonë të Gjermanisë së re dhe interesat ekonomikë të Britanisë së Madhe. Dy shtytje që u shkonin shumë mirë për shtat edhe aspiratave të shteteve që sapo kishin dalë nga orbita e Bashkimit Sovjetik. Strategjia e “rikthimit në shtëpinë europiane” arriti kulmin në vitin 2004, me futjen në klubin e BE-së të bllokut të Europës lindore, nga Polonia në Lituanë. Që nga ai moment, institucionet e Brukselit, të frymëzuar nga boshti Paris-Berlin dhe në ndonjë rast të mbështetur edhe nga Londra, u ndien të autorizuar nga historia, nëse mund ta themi kështu, për të revolucionarizuar ekuilibrat dhe kufijtë e Kontinentit të Vjetër, të trashëguar prej Luftës së Dytë Botërore.

Ideja ishte të kalohej nga skema dypolare Perëndim-Lindje, në një tjetër, njëpolare: në qendër Brukseli (këtu duhet të kuptojmë Paris-Berlin-Londër) dhe më pas një seri hallkash, deri sa të mbërrihej në Moskë. “Unaza e miqve”, siç thoshte Romano Prodi, kur ishte President i Komisionit European (1999-2004). Viti i frakturës është 2005-a. “JO”-ja e fortë e zgjedhësve francezë dhe holandezë në referendumet për Kushtetutën europiane shënon edhe fundin e politikës misionare të zgjerimit. Ose më saktë, që nga ai moment, do të braktisej ëndrra e ndryshimit të hartës politike të Europës dhe do të vijohej vetëm me “zbrazjen e sirtarëve”, duke pranuar vetëm anëtarësimet e planifikuara tashmë (Kroacia në 2013-ën).

Një rezultat i kënaqshëm edhe për Vladimir Putinin, i cili në ata vite po plazmonte mbretërimin e tij me formulën tipike të regjimeve autoritarë të iluminuar: inovacion në financa, hapje e ekonomisë për të tërhequr kapitale të huaja, rikthim i shoqërisë tek vlerat tradicionale më të thella të Rusisë. Që atëherë, modeli njëpolar dhe eurocentrik nisi të zbehej dalëngadalë dhe nisën të rishfaqen pak a shumë kufijtë e para sovjetizimit të Lindjes. Megjithatë, tensionet e vjetër i lënë vend integritet ekonomik gjithnjë e më të ngushtë mes BE dhe Moskës: gazsjellësit, import-eksporti, investimet në pasuri të paluajtshme.

Gjithçka shkonte shumë mirë, deri kur u paraqit rasti për të nxjerrë në dritë kontradiktën e fjetur, e lindur në brendësi të Bashkimit European, pas 2005-ës fatale. Veçanërisht Polonia, nuk ka hequr dorë asnjëherë nga ideja që, edhe sivëllezërit ukrainas duhej të mirëpriteshin “në shtëpinë europiane”. Por asnjë vend tjetër në Europë, duke filluar nga Gjermania e Angela Merkelit, nuk e ka konsideruar ndonjëherë si realiste perspektivën e prishjes së ekuilibrit të ri të kufijve, duke integruar një vend po aq të madh sa Franca. Prej këtij ekuivoku lindi protesta e Kievit në nëntor të 2013-ës. Lëvizja e Maidanit besoi se marrëveshja e asociimit përbënte vërtetë kushtin për një të ardhme si partnerë zyrtarë në Bashkimin European, ndërkohë që në të vërtetë është vetëm një çështje tregtie, standartesh industrialë. Por sot, shtatë muaj dhe 500 të vdekur më vonë (duke mbledhur viktimat në kryeqytet dhe ata në Lindje të Ukrainës), janë hedhur në erë të gjithë kriteret e kodifikuara në Bruksel. Sigurisht, nuk ishte ky zbarkimi që negociatorët europianë imagjinonin në vitin 2008, kur u nis të diskutohet për “asociim” mes Kievit dhe Brukselit. E sigurtë është që Europa është rikthyer në modelin e vjetër dypolar. Moska ka vënë në zbatim të gjithë instrumentat, diplomatikë, ekonomikë (shihni Gazpromin dhe problemet e furnizimit me gaz), ushtarak për të shpëputur sa më shumë shtete, rajone e territore nga “unaza e miqve europianë”.

Kudo që të vendosen, kufijtë e rinj do të jenë ata të një Europe të rikthyer në para 1989-ën. Perëndimi (ndonëse më i madh) nga njëra anë, Rusia (më e vogël) nga ana tjetër. /Corriere della Sera/

Gjithçka shkonte shumë mirë, deri kur u paraqit rasti për të nxjerrë në dritë kontradiktën e fjetur, e lindur në brendësi të Bashkimit European, pas 2005-ës fatale. Veçanërisht Polonia, nuk ka hequr dorë asnjëherë nga ideja që, edhe sivëllezërit ukrainas duhej të mirëpriteshin “në shtëpinë europiane”

Të shpëtosh nga përqaqimi i Ariut

MERKHAT SHARIPZHAN

Tre ish republika sovjetike – Gjeorgjia, Moldavia dhe Ukraina – kanë firmosur tashmë marrëveshjet e asociimit me Bashkimin European, pavarësisht përpjekjeve ndonjëherë brutale të Rusisë për të penguar procesin. Sigurisht, ky është një zhvillim premtues për këta vende, të cilët të gjithë kanë vuajtur për të arritur stabilitetin, qysh prej shpërbërjes së Bashkimit Sovjetik. Por do të ishte naive të mendohej që Rusia do të heqë dorë kaq kollaj.

Siç na e ka treguar edhe një herë kriza e Ukrainës, ish republikat sovjetike që përpiqen të marrin vendime gjeopolitike pa miratimin e Kremlinit, nuk mbeten të paprekura për një kohë të gjatë. Në Gjeorgji, rajonet separatistë të Abkazisë dhe Oshetisë së Jugut kanë fituar pavarësinë de facto, që kur u pranuan nga Rusia në vitin 2008. Sot, shanset për rikthimin e tyre janë më të largët se kurrë.

Nga ana e saj, Moldavia është përpjekur për dy dekada që të vendosë kontrollin mbi rajonin e Transnistriës. Në shkurt, rajoni i vogël autonom i Gagazisë, me popullsi indigjene turke, shpalli përmes një referendumi të mbështetur nga Rusia se ka të drejtë të shkëputet, nëse Moldavia “humbet

shtetësinë”.

Përtej shkurajimit të ish republikave sovjetike që të ndjekin marrëdhënie më të ngushta me BE, Rusia ka krijuar një “BE” të vetën: Bashkimin Ekonomik Euraziatik. Në maj, udhëheqësit e Rosisë, Bjellorusisë dhe Kazakistanit krijuan BEE-në, duke firmosur një marrëveshje që do të hyjë në fuqi vitin tjetër, gjithmonë nëse parlamentet e tre shteteve e ratifikojnë.

Presidenti rus, Vladimir Putin, ka këmbëngulur se BEE nuk ka për qëllim të jetë një Bashkim Sovjetik “i ringjallur”, por se çdo republikë tjetër ish sovjetike është e lirë të bashkohet. Dhe disa prej tyre mezi presin ta bëjnë. Sipas një sondazhi të ditëve të fundit, 80 përqind e kazakëve mbështesin Putinin, dhe afro 70 përqind mbështesin anëtarësimin e Kazakistanit në BEE.

Ndonëse disa shtete kanë rezistuar përballë kërcënimeve të Rosisë për të sjellë probleme separatiste apo etnike në pragun e tyre nëse zgjedhin integrimin në BE, të tjerë janë përkulur para trysnisë. Në shtator, Armenia e cila është mbërthyer në një konflikt me Azerbajxhanin fqinj për rajonin e Nagorno-Karabakut për më shumë se dy dekada, krejt papritur i ndërpreu bisedimet e integritetit me BE-në dhe shpalli synimin e saj për t’iu bashkuar strukturave të udhëhequra nga Rusia.

Kirgistani, një prej shteteve më të varfër post-sovjetikë në Azinë Qendrore, nuk ka probleme të dukshëm që lidhen me separatizmin, ndonëse ka tensione etnike në jug, ku përplasjet mes uzbekëve vendas dhe kirgizëve shkaktuan më shumë se 400 të vdekur në vitin 2010. Këtë muaj, Kirgistani e mbylli qendrën ushtarake amerikane të tranzitit në Bishkek, dhe shpalli synimin e tij për të hyrë në unionin doganor që i parapriu BEE-së deri në fund të këtij viti.

Kremlini po përdor edhe mekanizma të tjerë për të ushtruar më shumë trysni ndaj ish republikave sovjetike. Ministria e Jashtme e Rosisë ka shpallur që, në 1 janar 2015, qytetarë të vendeve postsovjetikë që nuk janë anëtarë të unionit doganor dhe BEE nuk do të lejohen më të hyjnë në Rusi pa pasaporta. Me shumë gjasa, ky hap do të shoqërohet me kërkesa për viza për nënshtetasit e këtyre vendeve, gjë që për disa do të ishte problem. Për shembull, remitancat që afro 1.5 milionë taxhikë që jetojnë dhe punojnë në Rusi u dërgojnë familjeve të tyre janë shumë të rëndësishme për ekonominë e Taxhikistanit.

Po kështu, në prill Putini firmosi legjislacionin që thjeshtëson procedurat për rusisht-folësit në ish republikat sovjetike për të marrë nënshtetësinë ruse. Ligji, që hyri në fuqi vetëm një muaj pas aneksimit të Krimesë nga Rusia, kishte për qëllim që të ofronte një bazë ligjore për përshpejtimin e procesit të aplikimit për nënshtetësi të banorëve të Krimesë dhe pjesës tjetër të Ukrainës lindore. Por ai mund t’u mundësojë miliona nënshtetasve rusishtfolës të vendeve anëtarë të BEE që të bëhen nënshtetas rusë, dhe mund të përdoret për të ushtruar trysni mbi vende si Estonia dhe Letonia, që kanë popullsi të mëdha rusofone.

Por përparimi i BEE nuk po shkon tërësisht sipas planit të Putinit. Gjatë një seance të kohëve të fundit të Komisionit Ekonomik Euraziatik në Sochi, Bjellorusia dhe Kazakistani refuzuan propozimin e Kremlinit për të vendosur taksa doganore për mallrat e importuar nga Ukraina, nëse ky vend firmoste marrëveshjen e asociimit me BE-në. Qeveria bjelloruse e konsideron të drejtë sovranë të Ukrainës që të firmosë marrëveshje me BE – gjë që bie ndesh me qëndrimin e Rosisë – dhe duket e prirur që të vendosë vetë taksa doganore për mallrat elektronikë të importuar nga Rusia.

Presidenti rus, Vladimir Putin, ka këmbëngulur se BEE nuk ka për qëllim të jetë një Bashkim Sovjetik “i ringjallur”, por se çdo republikë tjetër ish sovjetike është e lirë të bashkohet. Dhe disa prej tyre mezi presin ta bëjnë. Sipas një sondazhi të ditëve të fundit, 80 përqind e kazakëve mbështesin Putinin

Kështu si është, BEE duket se ka dy qëlime madhorë: të pengojë integrimin e ish republikave sovjetike në Perëndim, dhe të ndihmojë për fuqizimin e pushtetit të Putinit. Përparimi ekonomik nuk duket të jetë në agjendë.

Nëse nuk arrin të sigurojë përfitime të prekshëm ekonomikë, Bashkimi Ekonomik Euraziatik duket i destinuar të shndërrohet të një tjetër nismë të dështuar institucionale, si Komonuelthi i Shteteve të Pavarur, Bashkimi i Shteteve Rusi-Bjellorusi, apo Bashkimi i Azisë Qendrore. Madje, ai mund të përshpejtojë edhe “kalbjen” e brendshme të Rusisë. /Project Syndicate/

*** *Analist ne Radion Europa e Lire***

1914-2014/Europa, nga barbarizmi në qytetërim

JEAN-PIERRE LEHMANN

Plot 100 vjet më parë, në 28 qershor 1914, nacionalisti serb Gavrilo Princip vrau Dukën e Austrisë Franz Ferdinand dhe bashkëshorten e tij, Sophie, në rrugët e Sarajevës. Këtë vit, në 27 qershor, pas një procesi të brendshëm shumë të rrëmujshëm, luksemburgasi Jean-Claude Juncker u emërua President i Komisionit European. Në shumë drejtime, ai është një figurë e pangjyrë, jofrymëzuese dhe disi e pashije.

Junckeri pason portugezin Jose Manuel Barroso, një njeri që kishte vendosur tashmë një standart të lartë për sa i përket mungesës së ngjyrës, mungesës së frymëzimit dhe mungesës së shijes. Kjo gjë tregon mbi të gjitha se sa larg ka udhëtuar Europa, nga barbarizmi në qytetërim gjatë një shekulli.

Pax Europa

28 qershori 1914 e precipitoi Europën drejt asaj që historiani i ndjerë Eric Hobsbaum e ka quajtur “Epoka e Ekstremeve”, ekstreme në dhunën e luftërave (ndërkufitare dhe civile), në revolucione, në racizëm dhe në ideologjira.

Skenari “më i keq” që gjithësecili prej nesh mund të parashikojmë pas ngjarjeve të 27 qershorit 2014, është që Britania e Madhe të dalë nga BE-ja. Nuk do të ketë luftë, nuk do të ketë dhunë dhe gjakderdhje.

Distanca që ka përshkuar Europa na u bë e qartë edhe prej festimeve të fuqishme të 6 qershorit 2014, në përkujtim të zbarkimit në Normandi 70 vjet më parë. Aty ishte Angela Merkel, ashtu sikurse dhe veteranë francezë, britanikë dhe gjermanë, që u përqaftuan me njëri-tjetrin. Për çdokënd që ka dijeni për historinë, ishte një gjë shumë prekëse.

Shumica e europianëve sot fatkeqësisht kanë harruar faktin se ajo që ne kemi sot do të kishte qenë krejtësisht e paimagjinueshme në ëndrrat më të guximshme të “Kantianit” më idealist, vetëm pak dekada më parë. Në të vërtetë, 1 maji 2014 shënoi përvjetorin e dhjetë të anëtarësimit të tetë shteteve ish satelitë të sovjetikëve në Bashkimin Europian – Republika Ceke, Sllovakia, Sllovenia, Hungaria, Polonia, Letonia, Estonia dhe Lituania. Kush do ta kishte imagjinuar?

Kriza e Ukrainës ka shkaktuar një tronditje, por ajo nuk do e vërë në rrezik paqen e Europës. Por marrëveshja e asociimit me BE që Ukraina dhe Gjeorgjia sapo e firmosën, nxjerrin në pah joshjen që ka përkatësia në Europë për shumë, në mos për të gjithë shtetet që dikur kanë qenë në sferën sovjetike të influencës. Të gjendur përballë një zgjedhjeje mes Rusisë dhe Europës, shumica e popujve do të zgjedhin Europën.

“Rënia” e Europës

Kështu nëse Europa është në rënie, siç argumenton shumëkush, atëherë “mirësevjen rënie”. Le të jetë. Cfarëdo që të ndodhë, dhe pa qenë të vetëkënaqur, është e arsyeshme të pranojmë se Europa do të jetë një vend shumë më i mirë në shekullin 21, se sa ishte në shekullin 20.

Frustrimi edhe i euro-idealitëve më të moderuar, si unë, është se mund të jetë një vend shumë më i mirë. Përgjatë gjithë shekullit 19 dhe pjesës më të madhe të shekullit 20, Europa ka shkaktuar shkatërrim, varfërim dhe shfrytëzim në të gjithë planetin. Influenca e Europës mund të matet edhe prej “eksportueshmërisë” së ideologjive të saj ekstremiste, si komunizmi në Kinë dhe fashizmi në Japoni. Një shekull më parë, centrizmi universal i Europës mund të shihej nga fakti që vrasja e një Duke europian nga një separatist europian, mund të shkaktonte luftë botërore.

Ndonëse pjesa më e madhe e luftimeve ndodhi në Europë, në të u përfshinë 30 vende nga të gjithë kontinentet, për të mos përmendur kolonitë europiane në Afrikë dhe Azi.

Ndërkohë që Europa shkaktonte apo kanoste se do të sillte shkatërrim, në atë kohë ajo ishte qendra e globit. Kjo gjë vazhdoi edhe shumë kohë pas Luftës së Dytë Botërore, në kuptimin që “lufta e ftohtë” ishte në thelb për kontrollin e Europës, në rivalitetin mes dy superfuqive, ndonëse disa prej “luftërave të nxehta” u luftuan gjetkë, kryesisht në Azi (Korea dhe Vietnam).

Me fundin e luftës së ftohtë, erdhi edhe fundi i epokës europiane, ndërkohë që nisi epoka aziatike, me ngjitjen e Kinës. Një Europë e vetësigurtë dhe luftëdashëse shkaktoi frikë dhe tronditje në të gjithë planetin. Një Europë e pasluftës, postmoderne, dhe e qytetëruar shkakton mërzi në të gjithë planetin (përveç se për tifozët e futbollit).

Kështu nëse Europa është në rënie, siç argumenton shumëkush, atëherë “mirësevjen rënie”. Le të jetë. Cfarëdo që të ndodhë, dhe pa qenë të vetëkënaqur, është e arsyeshme të pranojmë se Europa do të jetë një vend shumë më i mirë në shekullin 21, se sa ishte në shekullin 20

Ndërkohë që disa europianë mund të jenë futbollistë në Kupën e Botës, ka shumë pak (në mos fare) europianë në skenën globale. Tani, më në fund Europa është bërë një model global – sigurisht, krahasuar me të kaluarën. Ne europianët jemi bërë globalisht të parëndësishëm, teksa ngrohemi në mediokritetin e Komisionit tonë europian, si dhe të liderëve tanë kombëtarë.

Ne europianët ndoshta kemi liderët që meritojmë. Bota do të kishte të drejtë të thoshte se mund të kishim bërë më mirë! /The Globalist/

“Hakmarrjet” e historisë nga Eisenhower tek Nixon

VITTORIO ZUCCONI

Në muajt e fundit të qëndrimit në fronin e Shteteve të Bashkuara, në shpatullat e presidentëve ngrihet, siç do ta vërejë shumë shpejt edhe Barack Obama, hija e një engjëlli hakmarrës, me krahët e historisë. Nuk do të jenë më zgjedhjet, ku nuk do të marrin më pjesë, që do t'i ngazëllojnë; ligjet dhe reformat që Parlamenti do ia refuzojë me vetëdijen që ata janë tashmë “rosa të çala”, jo në gjendje të fluturojnë, as edhe pasuritë, që me të drejtat për librat e kujtimeve dhe të ardhurat nga fjalimet dhe donacionet, do i kenë të garantuara përjetë. Është pyetja që Richard Nixoni, tek hidhej nga një dopio uiski në tjetrën, ia bënte në orët e fundit të agonisë politike Kissingerit, ose Herr Doktorit: “Henry, si do të më gjykojnë pas tridhjetë vitesh?”

Edhe më keq në rastin e Tricky Dicky, që mbetet në vendin 34 në gjykimet e posterave, mes 44 presidentëve amerikanë nga George Washingtoni, tek Barack Obama, i njëjti vend pra që kishte kur u dëbua nga Shtëpia e Bardhë. Por jo për të gjithë engjëlli i historisë ka qenë kaq mizor. Ka patur presidentë, si Dwight “Ike” Eisenhower, të cilët tashmë kanë fluturuar nga injorimi, në vendin e tetë sot. Ose të tjerë, si Harry Trumani, jopopullor

deri në pikën që pothuajse u mund nga kundërshtari Dewey në vitin 1948, por që sot është më i vlerësuar edhe se John Kennedy.

Popullariteti në shërbim dhe gjykimi i historisë janë tregues shumë johomogjenë mes tyre, për të matur trajektoren e presidentit. Askush, prej 150 vitesh, nuk e ka lavdinë “e paoksidueshme” të Abraham Lincolnit, por ekziston prirja për të harruar që urrejtja për të kur ishte gjallë kishte “shqyer” Unionin dhe kishte armatosur dorën e vrasësit. Kennedy, i nderuar në altarën e legjendës së Camelotit, ishte kaq shumë i zhytur në ankth për rizgjedhjen e tij në vitin 1964, sa që deshi të sfidonte me një çmim shumë të lartë urrejtjen që Teksasi ndiente për të. Dhe vetëm mediokrët me qëllime të mirë dhe suksese modestë, si Jimmy Carteri, lundrojnë pa qenë të turpëruar, por edhe pa elozhe, mes keqardhjes dhe refuzimit.

Shpallja e një presidenti në detyrë si më i miri apo më i keqi i historisë është një ushtrim i kotë, një lojë sondazhistësh të mërztur, njësoj si të japësh vota për lojtarët kur ndeshja sapo ka filluar. Për disa, popullariteti mund të zhbëhet kollaj, siç ndodhi me triumfuesin e Luftës Civile, gjeneralin Ulysses Grant, i rritur në Shtëpinë e Bardhë prapa lavdisë së musketave të tij fitimtare, ndërkohë që sot gjykohej si një prej dhjetë krerëve më të këqinj të shtetit amerikan, për shkak të indiferencës së tij ndaj kutërbimit të korrupsionit, si dhe për famëkeqin “Urdhëri i shërbimit nr.11”, me të cilin kishte detyruar spastrimin e të gjithë hebrenjve në forcat e armatosura. Vendimet që presidentët marrin ndërkohë që qeverisin, përcaktojnë pasojat që vetëm me kalimin e kohës mund të gjykohej.

Obamacare, ligji i ri për sigurimet shëndetësorë që nga republikanët konsiderohet një sakrilegj, shihet me të njëjtin zemërim hidrofob që rrethonte Marrëveshjen e Re të Rooseveltit në vitet tridhjetë, ndërkohë që sot, Roosevelt është në treshen e parë të presidentëve më të vlerësuar dhe Marrëveshja e Re e tij shpëtoi kombin. Askush nuk e kishte prekur rekordin e mbështetjes 90 përqind, si George W. Bushi kur foli që nga rrënojat e Kullave Binjake. Sot, kur pasojat e asaj “luftë kundër terrorizmit” janë të dukshme, vetëm një në tre amerikanë ia ndjen mungesën. Erërat ndryshojnë me shpejtësi, siç e zbuloi babai i tij në vitin 1992, duke humbur zgjedhjet kundër gjysmë të panjohurit Bill Clinton. Vetëm një vit më herët, pas çlirimit të Kuvaitit, mbështetja për të ishte më shumë se 70%. Krejt e kundërta e fatit të Ronald Reaganit, aq shumë i neveritur në fillimin e trajektoreve të tij presidenciale, por aq shumë i adhuruar në fundin e vitit të tetë.

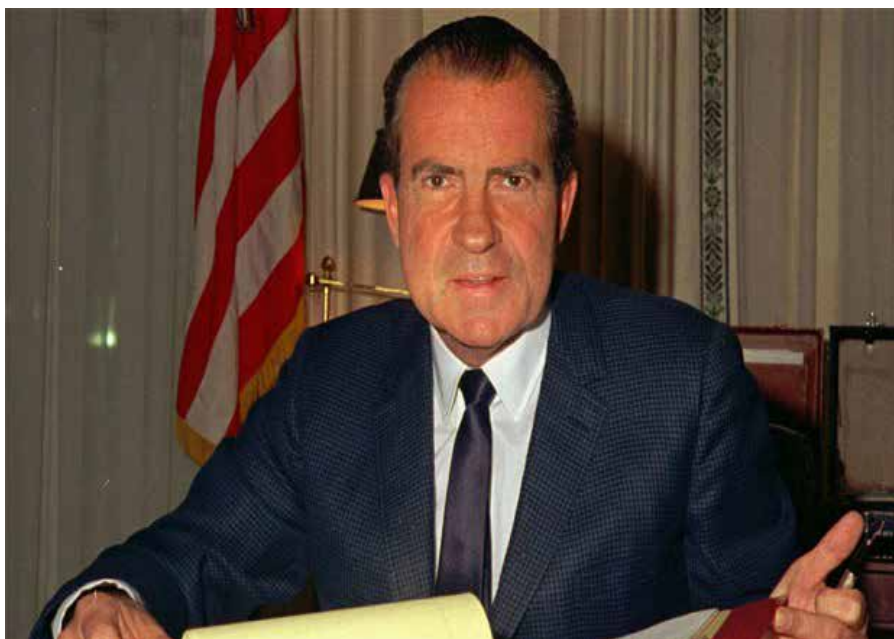
Ekonomia është natyrisht karburanti që e fundos, apo e bën të fluturojë një president kur ndodhet në timon, sepse as edhe kompleksiteti i një kombi me prodhim 16 mijë e 500 miliardë dollarë në vit nuk i shpëton ligjit të “qeverisë hajdute”. Mungesa e përhershme e popullaritetit të personazheve të errët si John Tyler, i zgjedhur në vitin 1841 pas krizës financiare të radhës, vjen prej perceptimit që nuk kanë bërë sa duhet për të rikthyer qetësinë, dhe Tylerit iu ngjit një herë e përgjithmonë nofka “Aksidenca e Tij”. Sigurisht, nuk ishte faji i Herbet Hooverit që Wall Street-i pësoi krizën e rëndë të vitit 1929, por fraza e tij “prosperiteti është prapa qoshes”, e ka bërë padyshim objekt të talljes prej historisë.

Pasiguria dhe mos parashikueshmëria e gjykimit të ardhshëm konsumojnë muajt e fundit të presidentëve, në kërkim të dëshpëruar të një trashëgimie të përjetshme. Bushi i ri, pas katastrofës së “demokracisë për eksport”, tentoi privatizimin e pensioneve publikë, por u kundërshtua brutalisht. Dhe sot, pa një trashëgimi, i është dedikuar pikturimit të portreteve të udhëheqësve vendas e të huaj. Clintoni ka misionin e fundit për të kryer, të shtyjë bashkëshorten drejt asaj poltrone që ishte e tija dhe të shlyejë një

Pasiguria dhe mos parashikueshmëria e gjykimit të ardhshëm konsumojnë muajt e fundit të presidentëve, në kërkim të dëshpëruar të një trashëgimie të përjetshme. Bushi i ri, pas katastrofës së “demokracisë për eksport”, tentoi privatizimin e pensioneve publikë, por u kundërshtua brutalisht. Dhe sot, pa një trashëgimi, i është dedikuar pikturimit të portreteve të udhëheqësve vendas e të huaj

herë e mirë borxhin politik që i ka asaj. Carteri sharronte dhe gdhendte karrike, duke ndihmuar në ndërtimin e shtëpive për të pastrehët, dhe Bushi i madh, në moshën 90 vjeç lëshohet me parashutë, i lidhur pas një instruktori.

Obama kultivon ëndrrën që të jetë ai që do të zgjidhë problemin jetik të Amerikës së të ardhmes, jo Bursën, jo borxhin, jo GDP-në, por imigrimin. Ky do të ishte monumenti më solemn i djalit të madh të një imigranti afrikan, por zgjedhjet parlamentare të nëntorit e errësojnë shpresën e reformës së madhe për natyralizimin dhe imigrimin. Urrejtja e fshehur në Amerikë kundër tij do të rishpërthejë pas daljes nga Shtëpia e Bardhë. Dhe ai nuk do të mund të ngushëllohet duke parë, siç bëri Hooveri, veprën inxhinierike më sensacionale të historisë së Amerikës, Digën Hoover, që “lagu” dhe populloi shkretëtirat e Perëndimit të Largët. /La Repubblica/

Ekonomia, shkencë e “trishtë” është bërë fenomen “pop”

FEDERICO RAMPINI

R ekordi botëror për një honorar si folës në konferencë nuk i përket më Bill apo Hillary Clintonit, as Tony Blairit. Në krye të klasifikimit të më të paguarve është tashmë një ekonomist. Ben Bernanke, ish president i Bankës Qendrore Amerikane (FED), gjatë një fundjave në Gjirin Persik, për të folur në një konferencë ndërkombëtare ka fituar 200 mijë dollarë, pothuajse ekuivalenti i pagës së tij vjetore kur ishte në krye të FED. Ekonomia, të cilën historiani skocez Thomas Carlyle në Tetëqindën e kishte quajtur “shkencë e trishtë”, mund ta bëjë shumë të hareshëm atë që e praktikon. Nëse arrin të bëhet një “ekostar”, një njeri i famshëm, ekonomisti do të ketë një ushtri me fansa, një publik botëror, festivale që i kushtohen atij, si dhe ndjekës të pasur nëpër konferenca. Termi “ekonomia pop” po përdoret gjithnjë e më shpesh, pas bumit të shitjeve të “Freakonomics”, best seller-i i vitit 2005 i cili lançoi një tjetër yll, Steven Levitt, që sapo kishte mbushur 38 vjeç në kohën e “shenjtërimit” masiv. Kur po mbërrin përvjetori i dhjetë, “Freakonomics” vazhdon të shitet dhe po i afrohet pragut të dhjetë milionë kopjeve. Në ndërkohë, ka sjellë krijimin e një programi radiofonik shumë popullor si dhe dy libra që e pasojnë nëpër librari. Një Ekostar par excellence, Steven Levitt kishte qenë një enfant prodige i akademisë, në po atë Universitet, të Chicagos pra, ku kishte

dhënë mësim edhe babai i neoliberalizmit, Milton Friedman. Por, çelësi i suksesit duhet kërkuar jashtë universitetit: për faktin që e ka transformuar ekonominë në një metodë, një lojë intelektuale argëtuese dhe krijuese, me të cilën mund të zgjidhen dilema jashtë-ekonomike (“përse ka rënë kriminaliteti në Amerikë?”)

E krejt tjetër lloji është fama e Paul Krugmanit. Fituesi i çmimit Nobel për Ekonominë kishte tashmë një karrierë akademike të shkëlqyer, kur pranoi sfidën për të shkruajtur në New York Times të paktën një editorial në javë. Ka shkruajtur 750 tashmë, dhe që atëherë i është hapur një botë e re. Një militant neo-kejnesian, ai ka mbështetur sfidën më të vështirë të Barack Obamës, reformën shëndetësore. Ka dënuar ashpër programin europian të kursimit. Nuk heziton të përdorë polemikën e fortë për të shkatërruar ekonominë “vudu” të të djathtës. Është transformuar në një guru politik, gjithmonë i angazhuar në barrikada. Blogu i tij në internet shkakton debate kaq të zjarhtë, sa që e ka ndarë opinionin publik mes “krugmanianëve” dhe “antikrugmanianëve”. Pershtatur ne shqip nga bota.al

Martin Wolf-i tek Financial Times e ka quajtur “ekonomisti më i dashur dhe më i urreyer i Amerikës”.

Kohët e fundit, në SHBA ka shpërthyer “çështja Piketty”. Nga emri i ekonomistit francez, i cili ka rindërtuar më shumë se dy shekuj histori të pabarazive në kapitalizmin modern. I ftuar nga Barack Obama për të folur me këshilltarët ekonomikë të Shtëpisë së Bardhë, në konferencat e tij publike në Uashington, New York dhe Boston, njerëzit janë rregjistruar dhe vendet janë zënë që disa javë më herët. Organizatorëve u është dashur të fusin në veprim edhe teknologjinë me videostreaming, për të kënaqur ndjekësit e panumërt që duan të dëgjojnë fjalën e Pikettyt. Analiza e tij e pabarazive ka krijuar një debat të ashpër mes dy mediave të mëdha binjake të gazetarisë ekonomike anglo-saksone: Financial Times u përpoq të hedhë poshtë tezën e tij, The Economist e mbështeti, duke e quajtur librin një “blockbuster” dhe një “demonstrim mbresëlënës i kulturës dhe dijes”. Më turbulluese është prania e tij në listën e dhjetë librave më të shitur në Amerikë: një vëllim me 600 faqe, me shtojca, statistika dhe grafikë.

Fenomeni i ekostar-ëve ka edhe faqen e vet në internet: www.superscholar.org, ku mund të gjendet klasifikimi i përditësuar i “njëzetë ekonomistëve më me influencë të momentit”. Ekostar-ët janë të ndarë sipas rrymave, popullariteti i tyre lidhet me faktin që identifikohen me një mendim militant. Figurojnë aty figura akademike vendosmërisht progresiste si dy fituesit e Nobelit, Amartya Sen (Harvard) dhe Joseph Stiglitz (Columbia), bashkë me Jeffrey Sachs. Në krahun liberist është ish kryetari tjetër i FED, Alan Greenspan, Hernando de Soto, dhe deri dy muaj më parë Gary Becker (ndërroi jetë në 3 maj). I jashtëmi është Nassim Nicholas Taleb, autori i teorisë së “mjellmës së zezë” (kur ngjarje shumë të pamundura bëhen të mundshme).

Një ekonomist që është shndërruar në një sipërmarrje ndërkombëtare është Nouriel Roubini. Në moshën 56 vjeç, ekonomisti turko-amerikan ka shpërthyer si yll i fushës që prej shtatë vitesh, pasi ka parashikuar katastrofën e fluskave spekulative të financës. Që atëherë ka krijuar një kompani konsulence që mban emrin e tij, ofron analiza dhe parashikime për qeveritë e të gjithë botës. VIP i teknokracisë globale, Roubini tashmë kalon më shumë kohë në avion, se sa në shtëpinë e tij njujorkeze. Pershtatur ne shqip nga bota.al

Në skajin tjetër janë ekostar-ët “e varfër”: që nga teoricieni i jo-rritjes ekonomike Serge Latouche, tek ekonomistja indiane Vandana Shiva,

Kohët e fundit, në SHBA ka shpërthyer “çështja Piketty”. Nga emri i ekonomistit francez, i cili ka rindërtuar më shumë se dy shekuj histori të pabarazive në kapitalizmin modern. I ftuar nga Barack Obama për të folur me këshilltarët ekonomikë të Shtëpisë së Bardhë, në konferencat e tij publike në Uashington, New York dhe Boston, njerëzit janë rregjistruar dhe vendet janë zënë që disa javë më herët

kundërshtare e agrobiznesit. Ata nuk arkëtojnë shuma stratosferike, por janë në gjendje të mbushin sallat në festivale gjithnjë e më të shumtë që i përkushtohen pikërisht ekonomisë.

Fenomeni i ekonomisë pop dhe i ekostarëve prodhon kryqëzime të habitshëm me botën e spektaklit. Një divulgues brilant si Robert Reich (ekonomist i Berkeleyt dhe ish Ministër i Punës i Bill Clintonit) ka nisur dokumentarë kinematografikë, me sukses si në rastin e *Inequality for All*. Dhe mes fansave më entuziastë të Teorisë Monetare Moderne, shkolla e re monetare e cila ka tashmë festivalet dhe kongreset e vet, zbulon artistë italianë si Valeria Golino dhe Riccardo Scarmacio.

Shkencë e trishtë? Varet se si e përdor, dhe se si e rrëfen. E sigurtë është që vitet e fundit, kriza e madhe në perëndim na ka bërë më të vetëdijshëm për impaktin që kanë zgjedhjet ekonomike në kushtet e jetesës së kombeve të tërë. Muret e sallave universitare janë bërë shumë të ngushtë për të “nxënë” një shkencë që u përket të gjithëve. /la repubblica/

www.asp.al

www.bota.al